

MOTIVATIE IN MAATSCHAPPELIJKE INITIATIEVEN IN EEN KRIMPREGIO

Een single case study over de burgers achter maatschappelijke initiatieven in de Achterhoek.

Posters in de hal bij cultureel centrum De Bron

Neeltje de Hoop -s4645456
2016-2017

Radboud Universiteit Nijmegen

COLOFON

MOTIVATIE IN MAATSCHAPPELIJKE INITIATIEVEN IN EEN KRIMPREGIO

Een single case study over de burgers achter maatschappelijke initiatieven in de Achterhoek.

Uitgevoerd door: Neeltje de Hoop -S4645456

Radboud Universiteit Nijmegen

Faculteit Managementwetenschappen, Pre master Human Geography

Begeleiders: M. Meijer & R. Dankert

Tweede beoordelaar: F. de Haan

Collegejaar 2016-2017

VOORWOORD

Hier voor u ligt het voorlopige resultaat van de bachelorthesis, of in mijn geval pre- master thesis. Als afsluiting van een schakeljaar van het HBO naar de Universiteit is dit onderzoek door mij uitgevoerd voor de studie Human Geography aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Het schrijven van een thesis was niet bepaald makkelijk voor de eerste keer volkomen zelf en ik ben dan ook een aantal mensen ontzettend dankbaar dat hier nu een afgerond onderzoek ligt.

Allereerst Marlies Meijer, mijn begeleider vanuit de universiteit, ontzettend veel dank voor je doorzettingsvermogen in dit onderzoek, ook als ik zelf volledig de weg kwijt was en een uitkomst zelf niet meer zag, dan was jij er voor me om me er door heen te trekken. Met goede raad en tips niet alleen op inhoudelijk vlak, maar zeker ook als mentale ondersteuning. Je vertrouwen en realistische blik op dit onderzoek gaf bij ook het vertrouwen om dit af te maken.

Daarnaast ook Ritske Dankert, als tweede begeleider vanuit de Radboud na Marlies, met een nieuwe start en frisse blik is het uiteindelijk gelukt om dit onderzoek af te ronden. Door de logica en het overzicht terug te brengen bleek dat ik al een stuk verder was dan ik zelf wist. Zo is het afgerond en hebben we het ook nog kunnen hebben over de NHTV, welke master nu en dat ik me niet zo druk hoef te maken als het even niet lukt.

Natuurlijk wil ik ook alle mensen die ik gesproken heb in de Achterhoek zelf bedanken voor de tijd die ze hebben vrijgemaakt. Ik ben altijd ontzettend hartelijk ontvangen, mee op sleeptouw genomen en alles is me enorm enthousiast en geduldig uitgelegd over de regio en de initiatieven. In het bijzonder:

Joske Elsinghorst- van Huet, werkzaam bij BS22 als kennismakelaar,
Chantal Elferink, werkzaam bij de gemeente Bronckhorst,
Diana Buttner, werkzaam bij de gemeente Oost- Gelre,
Frank Adema, betrokken bij de vereniging Kleine Kernen, Kerkers Groenlo en 't Hooiland,
Tonnie Zieverink, directeur van cultureel centrum de Bron en penningmeester van de voetbalvereniging,
Jolien Weevers, initiatiefnemer Den Diek,
Marloes Nijenhuis, initiatiefnemer Den Diek,
André Langenberg, initiatiefnemer Den Diek,
Theo Huijskes, verslaggever bij de Groenlose Gids, actief bij de Belangen Vereniging Groenlo, gepensioneerd ambtenaar van de gemeente Groenlo en zeer actief in het verenigingsleven van Groenlo,

voor de interessante en open interviews, maar ook de mensen bij Den Diek, BS22 en de Bron voor de tijd en ruimte die ze me gegeven hebben om rond te kijken.

Als laatste wil ik mijn familie, vriend en vrienden thuis in Brabant bedanken. Verhuizen naar een nieuwe stad was niet makkelijk afgelopen jaar en veel veranderingen hebben voor een lastig proces gezorgd tijdens dit onderzoek. Aan de andere kant heb ik hier ook veel van geleerd en hoop dit in de Master ook toe te gaan passen. Mede dankzij jullie hulp ligt hier nu dit onderzoek. Jullie boden me een plek om eerst bij te komen, daarna de draad weer op te pakken en hard aan de slag te gaan.

Hierdoor ligt er nu een onderzoek voor u, waar ik hard aan gewerkt heb, waar letterlijk bloed, zweet en tranen in zitten, maar ook veel plezier. Ik heb het de dagen die ik in de Achterhoek was om de interviews te houden, het erg fijn gehad, dus ik wens u ook zeker zo veel plezier met lezen, als ik had met het praten van deze mensen over hun eigen initiatieven.

SAMENVATTING

In deze samenvatting wordt kort uiteengezet wat er in deze thesis aan bod komt. Hier voor u ligt het onderzoek naar maatschappelijke initiatieven in een krimpregio.

In de inleiding van dit onderzoek wordt begonnen bij twee grote veranderingen in de planologie in Nederland, namelijk de krimp en participatie. Een krimpregio is een regio waar de komende jaren geen groei, maar achteruitgang in demografische gegevens wordt voorspeld. Een combinatie van onder andere ontgroening en vergrijzing. Hierdoor moet een verandering in beleid worden toegepast. Bij participatie wil de regering ook haar beleid aanpassen. Ze wil de burgers meer betrekken en motiveren hun eigen keuzes te maken. Juist in een regio waar krimp een probleem is en het probleem blijft groeien en zichzelf verergert, is het interessant om onderzoek te doen naar de motivatie en de mensen achter de projecten. Waar de bevolking vergrijst, mensen verhuizen voor een baan, de leefbaarheid verminderd, publieke functies slechter bereikbaar worden, wat motiveert dan nog om juist op die plek een project voor een door burgers op te starten? Of biedt die participatie juist de oplossing? Dit is het uitgangspunt van dit onderzoek.

Het doel van het onderzoek is om dat te onderzoeken en met deze bevindingen advies uit te brengen aan beleidsmakers en initiatiefnemers zelf over wie deze mensen zijn en wat hen motiveert. Dit onderzoek kan de literatuur aanvullen op gaten, bijvoorbeeld wie deze initiatiefnemers zijn, en bestaande theorieën bevestigen over motivatie. Als hoofdvraag wordt dan ook deze vraag gesteld: *Wie zijn de initiatiefnemers van maatschappelijke initiatieven in een krimpregio en welke motivatie hebben zij om een project te starten?*

Deelvragen hierbij zijn:

1. Welke groep burgers die een maatschappelijk initiatief opstart, is te onderscheiden?
2. Wat zijn overeenkomsten tussen deze burgers en beïnvloedt dit hen tot het nemen van een initiatief?
3. Wat is de motivatie van de burgers die deze projecten initiëren in een krimpregio?

In het theoretische kader wordt vanuit de literatuur de informatie voor het beantwoorden gezocht, om uiteindelijk te kunnen vergelijken met de gevonden data. De definitie van een initiatief wordt in dit onderzoek gezien als een maatschappelijk initiatief. Geïnitieerd en uitgevoerd door burgers zelf, met eventuele hulp van de overheid. Voor het categoriseren van de burgers om een bepaalde doelgroep te herkennen, kunnen demografische kenmerken gebruikt worden volgens Toops (1948). Kotler & Armstrong (1994) hebben segmenten ontwikkeld waar deze factoren in voorkomen, naast geografische- en psychografische factoren en consumentengedrag. Ook zou het mogelijk zijn om een lifestylegroep te gebruiken, zoals SmartAgent, Mentalitymodel of Mosaic model. Horlings & Padt (2011) beschrijven factoren die belangrijk zijn bij duurzaam leiderschap in een rurale omgeving. Hier komt de X-factor als belangrijke factor naar voren, die de passie of motivatie van de leider, c.q. initiatiefnemer, omschrijft. Om deze motivatie verder te kunnen begrijpen, wordt er in literatuur onderscheid gemaakt tussen intrinsieke motivatie, die komt vanuit jezelf, en extrinsieke motivatie, vanuit een doel (Ryan & Deci, 2000). Bij extrinsieke motivatie kan dan ook onderscheid gemaakt worden in hedonistische, winstgevende en normatieve doelen (Docí & Vasileiadou, 2015).

Het methodische hoofdstuk beschrijft de keuze voor de case study, waarbij meer intensief op het onderzoek in kan worden gegaan, wat passend is bij het onderwerp. Meer specifiek wordt daarna de single case study beredeneerd: zo kan meer focus worden gelegd op het onderwerp. Gomm, Hammersly and Foster (2000), maar ook Flyvbjerg (2003) spreken zich uit tegen de kritiek dat een single case niet generaliseerbaar is, want juist bij sociaal onderzoek zijn de cases uniek. De casus in dit onderzoek is de Achterhoek. Grounded Theory (Glaser & Strauss, 1967) staat als richtlijn voor de analyse. Reflectie is belangrijk tijdens de data-verzameling om tot nieuwe inzichten te komen en uiteindelijk zullen uit de analyse categorieën of concepten ontwikkeld worden. Deze worden getoetst aan bestaande literatuur. Door middel van interviews met initiatiefnemers en professionals zal tot data gekomen worden die geanalyseerd zal worden met het programma Atlas.ti.

In de analyse in het 4e hoofdstuk is eerst de casusomschrijving te lezen, waarbij wordt ingezoomd van de Achterhoek naar de gemeente Oost- Gelre, wat wordt beschreven in beleidsdocumenten als een gemeente met een 'hoge participatiegraad, rijk verenigingsleven en sterke sociale samenhang' (Kernenfoto, 2015). Uit de selective coding en het coding netwerk komt naar voren dat meerdere factoren invloed hebben op de initiatiefnemers en hun motivatie, namelijk de krimp en bijbehorende leefbaarheid die in het geding komt, de gemeente Oost- Gelre zelf en het verenigingsleven, de (sociaal) culturele centra de Bron en Den Diek, maar ook de werking van een initiatief en de vrijwilligers die betrokken zijn. Deze werken op de identiteit van de burgers, waar moeilijk een bepaalde doelgroep te ontdekken is, maar categorieën beschreven worden als 'jongeren' en 'oudere en/of gepensioneerd mannen'. Deze laatste categorie heeft overeenkomsten met het profiel 'Voldaan Buitenleven', van de 'Landelijk Leven' groep, van het Mosaic model. Wel komt uit de analyse dat doelgroepen veelal initiatieven starten voor hun eigen doelgroep en dat vaak initiatiefnemers een voorkennis of affiniteit met het onderwerp hebben. Over de verbindende factoren tussen burgers kan gezegd worden dat ze specifieke karaktereigenschappen bezitten, namelijk ondernemerschap, doorzettingsvermogen, enthousiasme en dat ze positief blijven nadenken. Ook zijn het erg harde werkers en mocht het een keer mis gaan, dan aarzelen ze niet om het aan te passen en nog een keer te proberen. Ook wordt de samenwerking en saamhorigheid in de regio als belangrijke factor in de identiteit van inwoners van Oost- Gelre naar voren gehaald. Met deze uitkomsten wordt een sterke overeenkomst gezien tussen het model van Horlings & Padt (2011). Door de grote verbondenheid, het gemeenschapsgevoel, door de saamhorigheid en samenwerking in de gemeente hebben burgers de motivatie een maatschappelijk initiatief te starten. Het in stand houden van de leefbaarheid in de gemeente een motiverende factor tot het starten van een initiatief. Naast het collectieve belang voor de gemeenschap, het in stand houden van de leefbaarheid, dus ook het persoonlijk belang een factor die genoemd wordt. Initiatiefnemers vertellen dat ze veel plezier beleven aan het initiatief en dat ook de reden is waarom ze het doen en blijven doen.

Concluderend zijn de initiatiefnemers in deze casus dus niet te verklaren als een eenduidige doelgroep. Meerdere categorieën worden genoemd met als gemeenschappelijke deler de voorkennis die ze vaak bezitten en het feit dat vaak voor eigen doelgroep een initiatief georganiseerd wordt. Wel zijn verschillende specifieke eigenschappen te herkennen, zoals bijvoorbeeld ondernemerschap. Het gemeenschapsgevoel speelt een grote rol in de regio en is, samen met het verenigingsleven een verbindende factor tussen burgers en initiatieven. De motivatie die hangt hiermee samen. De leefbaarheid in de kernen is een sterke motivatie voor mensen om een initiatief te beginnen, naast de eigen motivatie.

Uit deze analyse en conclusie volgen deze aanbevelingen voor initiatiefnemers en beleidsmakers:

- De beleidsmakers kunnen dan vanuit een welwillende, maar nu wat passieve houding, nog meer naar een actieve houding zoeken naar nieuwe initiatieven. Burgers zouden dan meer vanaf het begin betrokken kunnen worden. Of nog persoonlijker contact zoeken en direct vragen, 'Wat wil je dan?'. Wellicht als de gemeente iets actiever is, zouden ze in de groep die nu nog niet betrokken is, ook meer inzicht kunnen krijgen.

- Voor initiatiefnemers geldt dit ook. Ook zij zouden burgers directer aan kunnen spreken met ‘Wat zou jij graag zien veranderen in de buurt’, om zo meer mensen te betrekken.
- De communicatie en bureaucratie binnen een gemeente is ook een punt van aanbeveling om dit te verbeteren. Zoek als gemeente naar manieren waarop de interne besluitvorming sneller kan verlopen, zoals dat ook bij een initiatief gebeurt.
- Ook is een aanbeveling om actiever op zoek te gaan naar burgers met voorkennis over een bepaald project of onderwerp. Vaak zijn deze burgers nieuwsgierig omdat ze een achtergrond hebben en trekt die ook aan om mee te helpen.
- Als laatste is de aanbeveling om dezelfde doelgroep initiatiefnemers te zoeken voor wie het project bedoeld is. Zij weten het beste wat past bij de doelgroep en in de tijdsgeest.

Voor vervolgonderzoek worden deze aanbevelingen gedaan:

- Met kwalitatief onderzoek zouden meerdere casussen onderzocht kunnen worden in binnen- en buitenland om zo de vergelijking in motivatie, maar ook gemeenschappelijk belang en de aanwezigheid van een verenigingsleven te kunnen vergelijken met de Achterhoek. Ook zou het kleinschaliger aangepakt kunnen worden door dit te doen met verschillende gemeentes in de Achterhoek, of nog kleiner, de verschillen tussen de kernen in een gemeente.
- Als vervolgonderzoek zou ook interessant kunnen zijn hoe nu precies de initiatieven gevonden kunnen worden bij de burgers en hoe je ze kan stimuleren om te starten met het uitwerken van hun eigen plan.
- Kort is ook besproken in de analyse welke burgers op dit moment niet tot weinig betrokken zijn bij maatschappelijke initiatieven in de Achterhoek. Dit zou echter nog verder onderzocht kunnen worden.
- Door middel van kwantitatief onderzoek zouden de demografische gegevens beter in beeld gebracht kunnen worden, om zo de identiteit van de burgers nog beter in kaart te kunnen brengen.

INHOUDSOPGAVE

Colofon	I
Voorwoord	II
Samenvatting	III
Inhoudsopgave	VI
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding en projectkader	7
1.2 Doelstelling en relevantie	9
1.3 Vraagstelling	10
1.4 Onderzoeksmodel	11
Hoofdstuk 2 Theoretische achtergrond	12
2.1 Burgerparticipatie en burgerinitiatieven	12
2.2 Onderscheid maken in groepen burgers	14
2.3 Het starten van een initiatief	17
2.4 Motivatie	17
2.5 Conceptueel model	19
Hoofdstuk 3 Methode van onderzoek	21
3.1 Onderzoeksstrategie	21
3.2 Single case study	21
3.3 Onderzoeksmateriaal	22
3.4 Analyse	23
Hoofdstuk 4 Analyse	25
4.1 Casusomschrijving	25
4.2 Motivatie door binding met de regio	27
4.3 Krimp	28
4.4 Gemeente Oost- Gelre en het verenigingsleven	29
4.5 De rol van (sociaal) culturele centra	30
4.6 De werking van een initiatief	31
4.7 Identiteit van de initiatiefnemers	32
4.8 Verbindende factoren burgers	34
4.9 Motivatie	36
Hoofdstuk 5 Conclusie, aanbevelingen en reflectie	38
5.1 Conclusie	38
5.2 Aanbevelingen	39
5.3 Reflectie	41
Bronnen	42

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

Dit onderzoek focust zich op de mensen achter de burgerinitiatieven in krimpregio's. 'Welke drijfveren voelen deze mensen om te participeren in deze regio?' is een omschrijving van de belangrijkste vraag hierbij, maar welke aspecten spelen hierbij dan een rol? Zijn deze te onderscheiden en wat beïnvloedt dit? De casus waar dit onderzoek zich afspeelt is de Achterhoek. In dit hoofdstuk zal de aanloop naar het onderwerp nader uitgelegd worden. Allereerst de aanleiding van dit onderzoek in paragraaf 1.1, dan zal in paragraaf 1.2 het projectkader afgebakend worden. Hier wordt duidelijk welke onderwerpen besproken worden en wat de grondslag is van deze benadering, maar ook achterliggende informatie, zoals beleidsdocumenten. Hierna wordt in paragraaf 1.3 besproken wat de relevantie hier van is, samen met het precieze doel van het onderzoek. Daaropvolgend zal in paragraaf 1.4 de vraagstelling nader uitgelegd worden, waaruit in paragraaf 1.5 het onderzoeksmodel volgt.

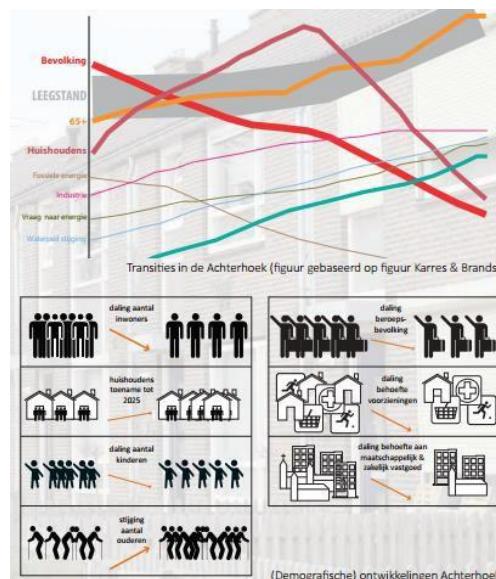
1.1 Aanleiding en projectkader

Dit onderzoek begint bij twee grote veranderingen in het beleid voor de planologie in Nederland. Deze veranderingen in beleid volgen op veranderingen in het land zelf. Deze veranderingen zijn de krimp in delen van het land en de veranderende relatie tussen overheid en burgers. Deze aspecten zullen hier kort uitgelegd worden, waarbij naar het onderwerp van het onderzoek wordt toegewerkt.

Krimp

Een belangrijk aspect van dit onderzoek is dat de burgerparticipatie projecten die gebruikt gaan worden in de casus, plaats vinden in een krimpregio. Dit is een regio waar voor de komende jaren geen groei, maar achteruitgang in demografische gegevens wordt voorspeld, een voorbeeld van verdere kenmerken is zichtbaar in figuur 1. In Nederland gaat het dan vaak om landelijke gebieden waar vergrijzing en/of een algemene bevolkingsafname plaats vindt. Bij het planningsproces op ruimtelijk gebied vraagt dit dan ook om een alternatief beleid, aangezien ruimtelijk beleid normaal gezien gefocust is op groei (Kempenaar, et al., 2015).

Kempenaar et al. (2015), onderzoekt deze verandering in planning en komt tot de conclusie dat de ruimtelijke planning hier niet stopt, maar juist mogelijkheden biedt tot verbetering van planning in krimpregio's.

Figuur 1 Transities in de Achterhoek tot 2025.

Bron: Karres en Brands via (Kernenfoto, 2015)

Krimp, of demografische krimp, waar het in dit onderzoek om draait, wordt gedefinieerd in termen van een afnemend totaal aantal inwoners in een bepaald gebied (van Dam, et al. 2006). Over deze definitie is enige discussie, aangezien het bij demografische krimp ook kan gaan om bijvoorbeeld bepaalde leeftijdsgroepen of etniciteiten (van Dam, et al. 2006). Ondanks de discussie over de definitie is krimp wel een gegeven in de planologie waar rekening mee gehouden moet worden: 'Uit de regionale bevolkings- en huishoudens prognose van het RPB en het CBS blijkt dat tot 2025 één op de vijf van de gemeenten een afname in huishoudens zal laten zien' (Verwest, Sorel en Buitelaar, 2007). De demografische krimp heeft grof gezegd drie oorzaken: een sociaal-culturele, een (regionaal-)economische en een planologische (van Dam, et al. 2006). De sociaal-culturele factor heeft te maken met de bevolkingsontwikkeling (natuurlijke bevolkingsgroei) en de migratie van de bevolking, twee factoren die sterk verbonden zijn. De economische en planologische factoren

(verhuisbewegingen), de reden tot het veranderen van de samenstelling van de bevolking, hebben alleen met de migratie te maken hebben als het om krimp en groei gaat (van Dam, et al. 2006).

Naast de veranderingen in de demografie in Nederland zijn ook het overheidsveld en het maatschappelijk veld sterk in beweging (Peters, et al., 2013). Peters et al. (2013) stellen dat 'burgers en organisaties willen meer invloed uitoefenen op beleid en uitvoering. Tegelijkertijd blijft de burgerbetrokkenheid beperkt'. Wordt het burgers nog te moeilijk gemaakt om met een initiatief te komen? In het volgende deel wordt de opkomst van participatie, en in het bijzonder die van burgers uiteengezet.

Participatie

Participatiesamenleving, het woord werd uitgeroepen tot het woord van het jaar in 2013 door het Genootschap Onze Taal (van der Lans, 2014). De voorpagina van de Volkskrant op 18 september 2013, de dag na Prinsjesdag, erkende het ook: 'De verzorgingsstaat is dood, leve de participatiesamenleving' (van der Lans, 2014). Vanaf dit moment werd het duidelijk dat de Nederlandse regering op meerdere fronten een nieuwe weg in slaat en de burgers meer wil betrekken en motiveren om haar eigen keuzes te maken. De spreekwoordelijke 'regeren vanuit de ivoren toren' moet worden afgebroken. Hiermee wil de regering het gat tussen bestuur en burger steeds kleiner maken.

Peters et al. (2013) onderscheiden 4 grote verschillende (maatschappelijke) ontwikkelingen die ervoor zorgen dat de relatie tussen burger en overheid veranderd zijn in de afgelopen decennia:

- Emancipatie en democratisering
Burgers beslissen steeds vaker zelf en zijn onafhankelijker van instituten zoals de kerk of een vereniging. De verzuiling verdwijnt.
- De stijging van het gemiddelde opleidingsniveau
Burgers zijn slimmer en daardoor ook mondiger. Ze zijn 'beter toegerust om zelf keuzes te maken'.
- Individualisering
De individu in Nederland wordt belangrijker. Ook het aantal eenpersoonshuishoudens stijgt bijvoorbeeld (CBS, 2016). Daar moet meer rekening mee gehouden worden.
- Informalisering
De omgangsvormen worden losser. Gezag en respect moeten worden verdiend en zijn minder vanzelfsprekend. Mensen worden ook kritischer: informatie en beleid vanuit de overheid wordt niet zo maar aangenomen, maar wordt vergeleken op het internet.

De media speelt daarnaast een grote rol in de verandering van de relatie tussen inwoners en organisatie. De manier van communicatie, vooral via internet en social media, leidt tot nieuwe mogelijkheden. Als laatste ontstaat door de verschuiving van verantwoordelijkheden een klimaat waar meer gelijkwaardig samengewerkt wordt tussen de overheid en organisaties (Peters et al., 2013).

De burgerparticipatie wordt doorgetrokken naar het werkveld van ruimtelijke ordening en planologie. Niet alleen in Nederland, maar wereldwijd is een verschuiving merkbaar naar een meer interactieve, samenwerkende vorm van ruimtelijk ontwerpen (Boonstra & Boelens, 2011). Waar dit vroeger gebeurde in de vorm van het delegeren naar lagere bestuurslagen of het inschakelen van het bedrijfsleven en organisaties, wordt dit nu dus ook gedaan in de vorm van burgerparticipatie (Boonstra & Boelens, 2011).

Deze ontwikkelingen samen: de krimp en burgerparticipatie zorgen samen dus voor een verandering in beleid van de overheid. De onderliggende maatschappelijke veranderingen zorgen voor burgers die meer betrokkenheid willen en een ontwikkeling ontstaat naar bottom-up initiatieven en pluriformiteit (Peters, et

al., 2013). Dat terwijl tegelijkertijd een leegloop ontstaat in gebieden, die Dit onderzoek focust zich dan ook op de drijvende kracht achter deze initiatieven. Juist de burgers komen hier naar voren.

1.2 Doelstelling en relevantie

Het doel van dit onderzoek is om te onderzoeken wat de burgers in een krimpregio beweegt tot het nemen van een initiatief. Daarnaast is het doel om met dit onderzoek vervolgens de overheid en betrokken burgers te informeren wie deze participanten zijn om meer betrokkenen te bereiken, mobiliseren en wellicht ook burgers die nu niet bereikt worden te betrekken bij een project.

Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

Krimp in een regio zorgt voor daling van prijzen door meer mensen die verhuizen, leegstand van panden in dorpen en steden, scholen die moeten sluiten, kortom, de algemene leefbaarheid in een gebied veranderd. Migratie uit een bepaald gebied wordt veroorzaakt door een verminderde 'aantrekkelijkheid' van dit gebied voor bepaalde groepen bewoners. Dit heeft een directe impact op de maatschappij. Daarin spelen verschillende aspecten een rol: de aantrekkelijkheid van de regio, waarbij werkgelegenheid een belangrijke factor is; de aantrekkelijkheid van de stad/gemeente, die waarschijnlijk mede wordt bepaald door de omvang en kwaliteit van de woningvoorraad en het voorzieningenniveau; en de aantrekkelijkheid van de buurt of wijk, waarbij vooral sociale en fysieke kenmerken van de buurt en kwaliteit van de woningvoorraad van belang zijn (Visser & van Dam, 2006) uit (van Dam, et al. 2006). 'Doordat jongeren verhuizen naar grotere steden vergrijsst de bevolking in de krimpgebieden. Een gemeente met veel oudere inwoners kan minder aantrekkelijk zijn voor bedrijven' (Rijksoverheid, 2016).

Bovenstaande bronnen bevestigen de vicieuze cirkel waar krimpregio's zich dus in bevinden. Door het wegtrekken van de jongeren vanwege een gebrek aan mogelijkheden op het gebied van studie en werk, is het een minder aantrekkelijke plek om zich te vestigen voor bedrijven. Met minder bedrijven om te werken zal de verminderde aantrekkelijkheid weer zorgen voor migratie.

Dit proces zou ook omschreven kunnen worden als het Mattheus- effect. *Mattheus 25:29 'Want wie heeft zal nog meer krijgen, en wel in overvloed, maar wie niets heeft, hem zal zelfs wat hij heeft nog worden ontnomen'* (Etymologiebank, 2016). Dit effect beschrijft dat waar de groei plaatsvindt, het alleen maar harder zal blijven groeien, maar waar de krimp plaatsvindt, dit ook zal versterken.

Juist in een regio waar krimp een probleem is en het probleem blijft groeien en zichzelf verergert, is het interessant om onderzoek te doen naar de motivatie en de mensen achter de projecten. Waar de bevolking vergrijsst, mensen verhuizen voor een baan, de leefbaarheid verminderd, publieke functies slechter bereikbaar worden, wat motiveert dan nog om juist op die plek een project voor een door burgers op te starten? Of biedt die participatie juist de oplossing? Dit is het uitgangspunt van dit onderzoek.

Vanuit wetenschappelijk oogpunt wordt in verschillende bronnen de onderliggende motivatie voor burgerparticipatie belicht. Bekkers & Delpa (1996), Besters (1999) en Koppejan en Klijn (2004) onderscheidden allemaal factoren als: efficiëntieverbetering, draagvlakvorming, kwaliteitsverbetering, etc. Dit zijn echt motieven voor de overheid om burgerinitiatieven toe te laten in de planning van de openbare ruimte (van Dam, During en Salverda, 2008). Alleen vanuit enkele empirische bronnen die verder worden toegelicht in het theoretische kader is geen sprake van de motivatie of achtergrond van de burgers die participeert. Dit is in deze onderzoeken, onder andere door Docí & Vasileidadou (2015), onderzocht in verschillende regio's, dus een algemeen beeld is hier nog niet over gevormd, om hier een afleiding van te maken voor de casus in dit onderzoek. Vanuit dit ontbrekende stuk literatuur zal ik proberen om met dit onderzoek een stuk kennis over de motivatie en achtergrond van deze initiatiefnemers toe te voegen. Zo kan gekeken worden of deze uitkomsten van dit onderzoek ook ondersteunend is voor de bestaande

wetenschappelijke literatuur. Zo kan dit onderzoek bijdragen aan direct beleid voor gemeentes om de participatieprojecten beter te ondersteunen, maar vooral voor de projecten zelf om meer mensen te bereiken en motiveren zelf ook mee te helpen.

1.3 Vraagstelling

Wie zijn deze mensen? Is het mogelijk om een doelgroep of gezamenlijke achtergrond te herkennen? Wat is de motivatie die zij voelen om in een krimpregio in Nederland een project te starten. Voelen zij de krimp überhaupt wel in het dagelijkse leven? Kunnen andere factoren in de achtergrond van mensen ook nog een rol spelen in het feit dat ze een project beginnen?

Naar aanleiding van de omschreven maatschappelijke en planologische ontwikkelingen, achtergrondinformatie, culturele achtergrond van de burgers en inkadering van de onderwerp, wordt de hoofdvraag van dit onderzoek als volgt geformuleerd:

Wie zijn de initiatiefnemers van maatschappelijke initiatieven in een krimpregio en welke motivatie hebben zij om een project te starten?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zullen de volgende deelvragen centraal staan in het onderzoek naar dit antwoord:

1. Welke groep burgers die een maatschappelijk initiatief opstart, is te onderscheiden?

Zijn de burgers die in een krimpregio een project opstarten te onderscheiden in geslacht, leeftijd of opleidingsniveau? Hebben ze een bepaalde culturele achtergrond of werken ze in een bepaalde sector?

2. Wat zijn overeenkomsten tussen deze burgers en beïnvloedt dit hen tot het nemen van een initiatief?

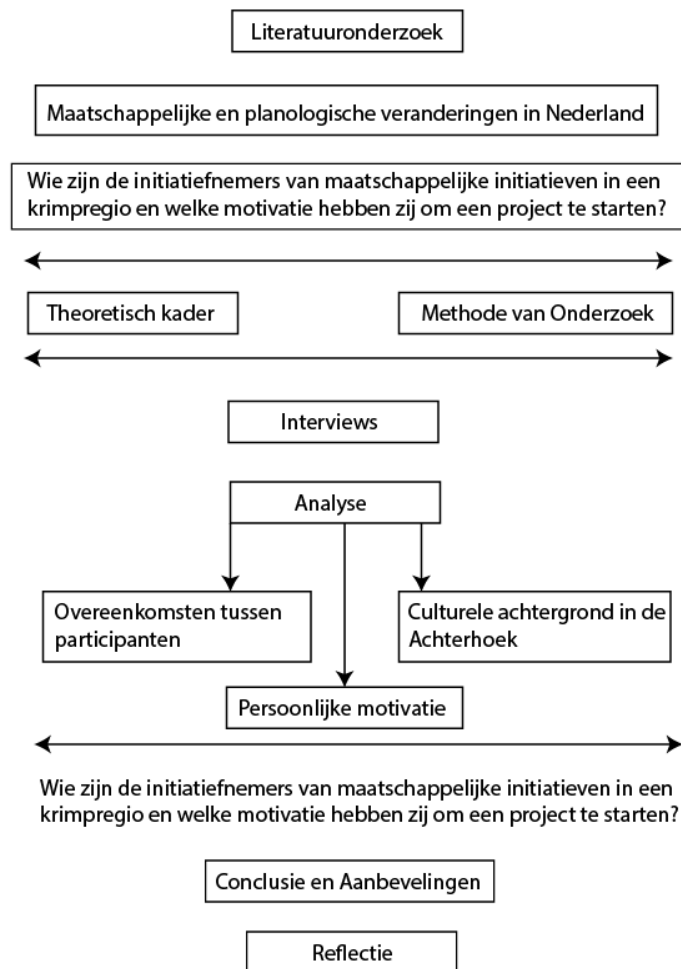
Deze vraag gaat door in de uitkomsten van de eerste deelvraag. Wanneer een vaste groep onderscheiden kan worden, wat beïnvloedt hen dan tot het nemen van het initiatief in een participatie project? Welke factoren werken hier in mee?

3. Wat is de motivatie van de burgers die deze projecten initiëren in een krimpregio?

Als laatste wordt de precieze motivatie onderscheiden. Is hier een patroon in te zien of zijn deze individueel?

1.4 Onderzoeksmodel

In onderstaande figuur is het onderzoeksmodel zichtbaar. Daarnaast is beschreven hoe dit model tot stand is gekomen en gelezen kan worden.

Figuur 2 Onderzoeksmodel

Door middel van het literatuuronderzoek komen de maatschappelijke en planologische veranderingen in Nederland aan het licht. Deze leiden tot het onderwerp en de hoofdvraag van het onderzoek: 'Wie zijn de initiatiefnemers van burgerinitiatieven in een krimpregio en welke motivatie hebben zij om een project te starten?'. Het theoretisch kader wordt gevormd als toetsing van de onderzoekswaarden die uit de praktijk komen en door middel van de methode van onderzoek wordt duidelijk op welke manier dit onderzoek wordt uitgevoerd en wordt verwerkt. De interviews worden gehouden in de praktijk en dit vormt de analyse, die verdeelt is in drie onderwerpen, de drie afzonderlijke deelvragen. Dit leidt tot beantwoording van de hoofdvraag in de conclusie en een eventuele discussie van onderwerpen die niet aan bod zijn gekomen.

HOOFDSTUK 2 THEORETISCHE ACHTERGROND

In dit hoofdstuk zullen verschillende theorieën centraal staan die dit onderzoek kunnen ondersteunen in de uiteindelijke analyse. Dit zal leiden tot een conceptueel model in de laatste paragraaf van dit hoofdstuk.

Belangrijk in dit onderzoek is dat de theorieën worden ingekaderd naar het uiteindelijke onderzoeksonderwerp, namelijk de motivatie van de mensen achter de burgerinitiatieven. Dit gebeurt eerst met theorieën over het begin en de basis van participatie, waarna door wordt gegaan op specifiek burgerinitiatieven en factoren die hier in meespelen, zoals erg belangrijk, de aspecten die dan in het opzetten van een initiatief naar voren moeten komen. Horlings & Padt (2011) zijn hier een belangrijke wetenschappelijke bron in. Ook wordt dan ingezoomd op hoe de burgers onderscheiden kunnen worden, en de motivatie van de burgers en uit welke aspecten deze bestaat. Voor al deze onderwerpen zijn theorieën beschreven en zullen in de komende subparagrafen aan bod worden. Ook Docí & Vasileiadou (2015) zijn hier een belangrijke bron in, samen met het model van Barrett (2014). Ook de verschillen tussen de twee vormen van motivatie spelen hier een rol bij. In het conceptueel model zullen deze theorieën samen komen in een overzicht.

2.1 Burgerparticipatie en burgerinitiatieven

Verschillende opvattingen bestaan over het begrip burgerparticipatie, dus het is belangrijk de relevante theorie te kiezen op het gebied van de participatie, zodat hier geen verwarring over bestaat. Burgerparticipatie kan op verschillende trappen in betrokkenheid onderscheiden worden. Van Dam, During en Salverda (2008) ontwerpen zelf verschillende treden van betrokkenheid gebaseerd op onder andere de participatieladder van van Edelenbos en Monnikhof (2001) en de indeling van Pröpper en Steenbeek (2005; 1999). In figuur 3 zijn de verschillende trapptreden van burgerparticipatie zichtbaar volgens Pröpper en Steenbeek (2005; 1999). In dit onderzoek de focus ligt op de hoogste trede onderscheiden door Pröpper en Steenbeek (2005; 1999), namelijk de burger als initiatiefnemer. Dit is volgens hen de hoogste mate van betrokkenheid.

Traptrede	Rollen van burgers
6	Initiatiefnemer
5	Samenwerkingspartner
4	Medebeslisser
3	Adviseur
2	Consultor (geconsulteerde)
1	Doelgroep van onderzoek of voorlichting
0	Geen rol

Figuur 3 Rollen bij burgerparticipatie (Pröpper en Steenbeek, 2005;1999)

Van Dam, During en Salverda (2008) onderscheiden in hun eigen modellen naast de mate van betrokkenheid ook het verschil in initiatiefnemer. Bij burgerparticipatie gaan ze uit van de overheid als initiatiefnemer. Is de initiatiefnemer de burger of een kleine organisatie of ondernemer definiëren zij dit als een maatschappelijk initiatief. In figuur 4 (zie volgende pagina) zijn de verschillende trappen van initiatief zichtbaar bij een maatschappelijk initiatief volgens Van Dam, During en Salverda (2008). In dit onderzoek zal in dit model gezocht worden naar de hoogste 2 tredes van betrokkenheid, dus bij projecten waarmee samengewerkt wordt met de overheid of een grote (landschaps)organisatie of waarbij zelf het volledige project gestuurd en ondersteund wordt. Belangrijk is dus dat in dit onderzoek de focus ligt op projecten waar de burger initiatiefnemer is, niet de overheid.

Peters et al. (2013) onderscheiden verschillende 'generaties' van ontwikkelingen in de burgerparticipatie en stellen dat de initiatiefnemer echter niet zonder de ondersteuning van de overheid kan. De verhoudingen tussen de twee organisaties veranderen alleen naar mate de samenwerking vordert. In de eerste generatie heeft de burger recht op inspraak door middel van beroep en bezwaar. Dit recht komt echter pas in de laatste fase van de planvorming aan de orde (Peters, et al. 2013). Sinds de jaren '90 wordt de tweede generatie van burgerparticipatie ook toegepast.

Burgers en organisaties worden eerder in het beleidsproces betrokken, maar er blijft sprake van een verticale relatie: het bestuur beslist. Door eerder in het stadium inspraak te bieden wordt wel meer draagvlak gecreëerd, wat gunstig is voor alle partijen. In de derde generatie wordt de horizontale relatie tussen de initiatiefnemers en de overheid benadrukt. 'De burger neemt het initiatief' (Peters et al., 2013). Al deze vormen van burgerparticipatie kunnen naast elkaar worden gebruikt, maar belangrijk is dus dat in dit onderzoek gefocust wordt op de derde generatie. Het gaat dan niet zo zeer over de burger die participeert in een project, maar om de burger als initiatiefnemer, wat ook bij het model van van Dam, During en Salverda, (2008) naar voren kwam.

Figuur 4 Trappen van betrokkenheid bij een maatschappelijk initiatief (van Dam, During en Salverda, 2008).

In de hoofdstuk 1 is al eens naar voren gekomen dat de veranderingen in de maatschappij, onder andere het mondiger worden van burgers, er voor zorgen dat er meer ruimte wordt gemaakt voor initiatieven vanuit burgers. Welke burgers hier op inspringen, dat blijft echter onduidelijk in de onderzochte bronnen. In het boek van van Dam, During en Salverda (2008) wordt de theorie van Giddens aangehaald als een belangrijke bron aangehaald, waar de 'life politics' worden besproken. Waar bij andere emancipatiepolitiek de realisatie van gelijkheid van de mens centraal staat, pleit deze vorm van politiek voor pluriformiteit meer dan uniformiteit. Met de theorie van levenspolitiek ziet Giddens (1992) een opkomende individualisering van de samenleving. Politieke en maatschappelijke belangen worden door burgers gekoppeld aan hun eigen leven. 'Persoonlijke keuzes zijn hier verweven met ethische doelen en wereldwijde thema's' (Giddens 1992, via van Dan, During en Salverda 2008). Dit houdt een verband met het maken van levensbepalende keuzes door burgers zelf waar voorheen een overheid wellicht in zou voorzien. Een van de thema's waar deze keuzes over zouden kunnen gaan is landschap, de omgeving waar de burger zich dagelijks in bevindt en over wil mee beslissen.

In het kader van burgerparticipatie en maatschappelijke initiatiefnemers, kan dit doorgetrokken worden naar het feit dat iedereen in staat gesteld moet kunnen worden om een initiatief te beginnen. Ook het boek van van Gunsteren (2006), wordt aangehaald, die deze gelijkheid accentueert, maar juist de tegenstellingen in meningen van mensen prijst in het belang van zelforganisatie en maatschappelijke initiatieven. Van Gunsteren (2006, via van Dam, During en Salverda, 2008) noemt diversiteit, multiple mapping, selectie, indirecte controle en onafhankelijkheid als de principes van zelforganisatie, of wel in mijn interpretatie, een maatschappelijk initiatief. Vooral de diversiteit komt als belangrijke factor naar voren. Dit wordt ook

benadrukt door Frissen (2007, via van Dam, During en Salverda, 2008), die het meer ruimte geven aan burgers zelfs ziet als een kans voor een verbetering van de democratie, die begint met burgerparticipatie en burgerinitiatief. Hierdoor worden kritische meningen van burgers tegen elkaar gezet, waardoor een beter doordacht initiatief ontstaan, in plaats van alleen in consensus gaan. Dit gaat echter over de beginselen van het burgerinitiatief en het nut voor de democratie en de doelen die de overheid hiermee wil bereiken. De doelen en/of motivatie voor burgers wordt hier buiten beschouwing gelaten. Ook wie de burgers zijn die starten met een maatschappelijk initiatief wordt nergens genoemd.

2.2 Onderscheid maken in groepen burgers

Welke groep burgers beginnen dan precies een initiatief? Deze eerste deelvraag is van groot belang om er uiteindelijk achter te komen wat deze mensen motiveert om een maatschappelijk initiatief te initiëren. Zijn deze burgers in een groep in te delen? En hoe wordt een groep gedefinieerd?

Alle mensen hebben bepaalde kenmerken en eigenschappen en zijn daardoor te classificeren. Zo vroeg als 1892 stelde Karl Pearson in Grammar of Science dat 'the scientific method is marked by careful and accurate classification of facts and observation of their correlation and sequence' (Owens and Schoenfeldt, 1979). Een goede classificatie van de feiten is dus de basis van correct wetenschappelijk onderzoek. In het onderzoek van Owens en Schoenfeldt draait het om de classificatie van personen op vroegere ervaringen en gebeurtenissen om ze in te delen in een groep en op basis hiervan voor de groep gebeurtenissen in de toekomst en de reactie hierop van de onderzoeksgroep te kunnen voorspellen. Zij gebruiken naast een enquête om de groepen te onderscheiden ook gebruik van de methode van Toops (1948) die identificeert door middel van 'ulstriths'.

"Ulstriths are defined by cross classifying subjects from some population on the basis of such demographic variables as sex, race, and age, which have gross behavioral correlates both singly and in combination."

Dit is een methode die gebruik maakt van juist demografische kenmerken, zoals leeftijd, geslacht en afkomst om mensen in te delen in een groep. Toops is bekend geworden met de uitspraak dat veel geleerd kan worden over personen door ze in te kunnen delen in subgroepen waar de gedragskenmerken bekend van zijn (Owens and Schoenfeldt, 1979).

Het opdelen van onderzoeksonderwerpen in groepen kan ook wel segmentatie genoemd worden. Smeets (pag. 104, 2010) onderscheidt 2 verschillende soorten benaderingen van segmentatie: 'a priori' en 'post-hoc'. Bij 'a priori' segmentatie wordt van te voren een classificatie opgesteld en het aantal segmenten bedacht. Vooraf worden ook de variabelen waar de segmenten mee geordend worden bepaald. Gebaseerd op onder andere Kotler & Armstrong (1994) via Smeets (2010) zijn deze variabelen te verdelen in 4 categorieën:

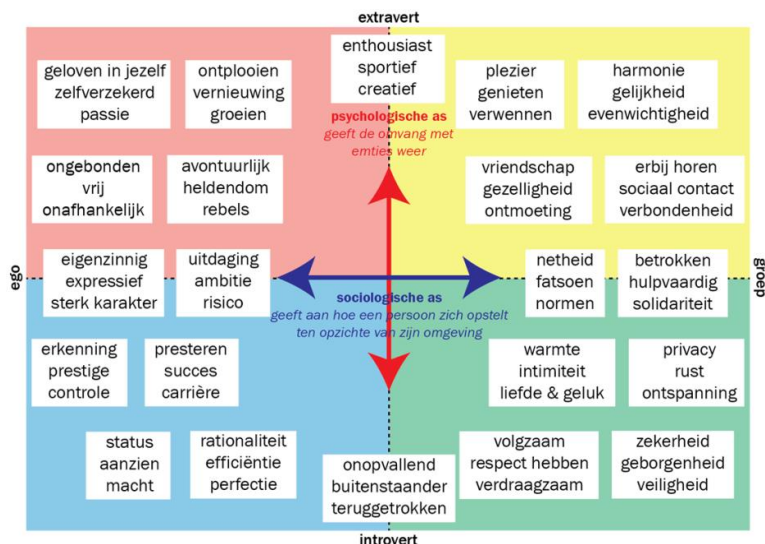
1. Geografisch (regio, stad, wijk)
2. Demografisch (leeftijd, geslacht)
3. Psychografisch (op basis van sociale klasse, leefstijl, persoonlijkheid)
4. Consumentengedrag (klantentrouw, oriëntatie of waardering)

Bij een post-hoc benadering zijn het aantal segmenten afhankelijk van het resultaat van de analyse en dus niet vooraf al bepaald. Deze clusters zijn intern homogeen (Smeets, 2010). Bekende voorbeelden hiervan zijn SmartAgent Company, Motivaction en Mosaic huishouden, beter bekend als 'lifestyle segmentatie modellen'. Het idee achter categoriseren op basis van 'lifestyle' is dat mensen met dezelfde levensstijl er naar neigen om dezelfde producten te kopen, dezelfde dingen te doen en te leven in dezelfde buurten (Heijs, Smeets, Carton en Gemert, 2009).

Lifestyle is a combination of behavioral, cognitive aspects and personal characteristics such as norms, values, views and interests' (Anderson & Golden, 1984).

Zo kan dus op de basis van gegevens onderzocht door deze bedrijven het gedrag, maar ook motivatie en denkwijzen verklaard kunnen worden.

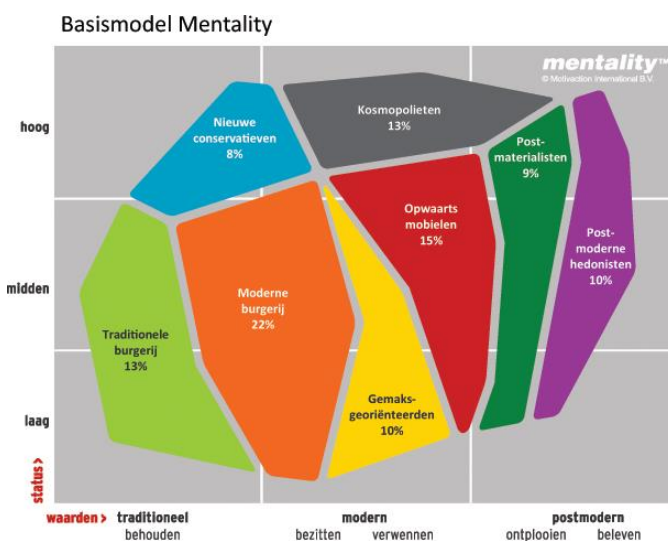
SmartAgent Company heeft het Brand Strategy Research (BSR) model ontwikkeld om 'achterliggende waarden, behoefte en motieven te verkennen en te structureren binnen een bepaald domein' (SmartAgent, 2017). Zo kunnen de belevingswerelden van mensen in kaart worden gebracht. Het model bestaat uit 2 assen. De horizontale as is de sociologische as. Deze as geeft aan hoe een mens zich opstelt in de maatschappij. Is hij/zij meer gefocust op 'ego', het individuele of op de 'groep', de omgeving. De verticale as geeft de psychologische as weer. Hier wordt onderscheid gemaakt tussen introverte personen en extroverte personen. Zo ontstaan 4 belevingswerelden.

Figuur 5 BSR- model (SmartAgent, 2017)

Rood wordt gezien als vitaliteit, geel als harmonie, blauw als controle en groen als zekerheid (Ouweland, Doff & Adriaanse, 2011)..

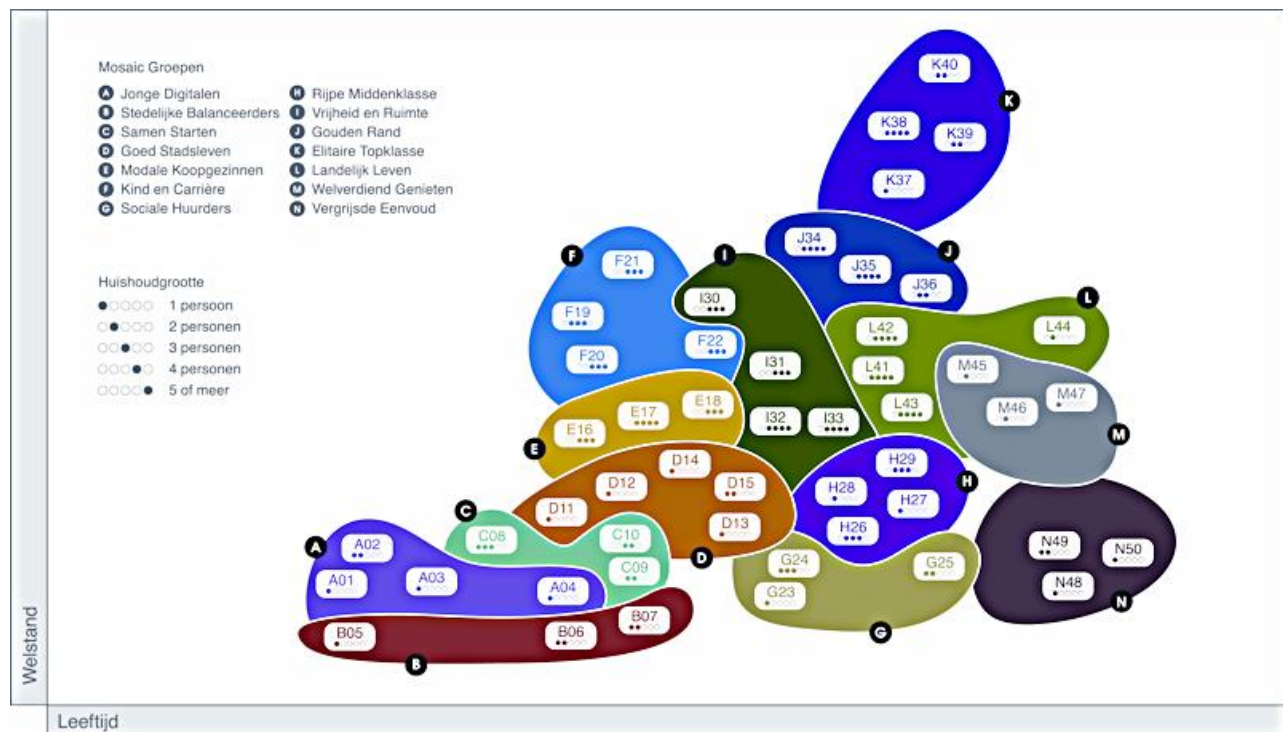
Op basis van het BSR- model kunnen burgers gesegmenteerd worden. Een andere manier van lifestyle segmentatie is het Mentality Model van Motivaction. Hierbij worden verschillende 'target groups' geclassificeerd. Het model onderscheid 8 verschillende sociale milieus binnen de Nederlandse maatschappij. Het model is gebaseerd op de waarden (traditioneel, modern, postmodern) en de status (hoog, midden, laag) van de mensen en categoriseert deze burgers om meer inzicht te verkrijgen in de keuzes en wensen van de mensen. De 8 leefstijl categorieën die onderscheiden worden, zijn: postmoderne hedonisten, postmaterialisten, opwaarts mobielen, kosmopolieten, nieuwe conservatieven, moderne burgerij, traditionele burgerij, gemaksgeoriënteerden (Ouweland, Doff & Adriaanse, 2011). Het model is ook ontwikkeld voor de woningbouw en hierom zijn 7 woonbelevingsgroepen ontwikkeld bij de 8 leefstijl categorieën. Zie bijlage I voor de uitgebreide beschrijving van dit model met de uitwerking van de leefstijlgroepen en woonbelevingsgroepen.

Figuur 6 Mentality model van Motivaction

(<https://www.motivaction.nl/mentality/het-mentality-model> , 2017)

‘Mosaic Huishouden’ is ook een model specifiek ontwikkeld voor de Nederlandse huizenmarkt, door Experian Marketing Services. Het is een model wat burgers classificeert in groepen en types gebaseerd op demografische, psychologische en lifestyle gegevens die ze gemeen hebben. Het bestaat uit 14 hoofdgroepen en 50 subgroepen. Het is dus een uitgebreid model wat de groepen indeelt op de assen leeftijd (x) en welstand (y). De 14 hoofdgroepen van woongedrag zijn: jonge digitalen, stedelijke balanceerders, samen starten, goed stadsleven, modale koopgezinnen, kind en carrière, sociale huurders, rijpe middenklasse, vrijheid en ruimte, gouden rand, elitaire topklasse, landelijk leven, welverdiend genieten en vergrijde eenvoud. In bijlage II staat de uitgebreide uitleg van al deze groepen.

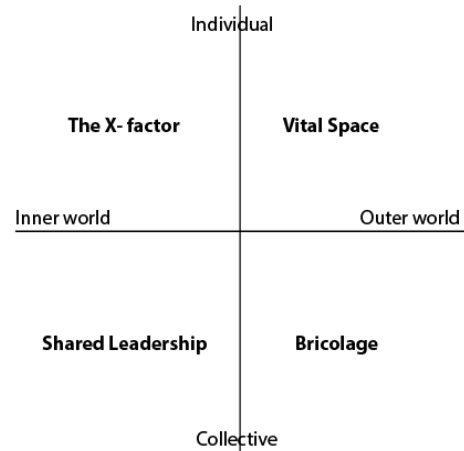

Figuur 7 Mosaic huishouden model (<http://www.cultuuronderzoeken.nl/mosaic>, 2017)

Al deze bovenstaande lifestyle segmentatie modellen kunnen gebruikt worden om de burgers die een maatschappelijk initiatief opstarten in een krimpregio te classificeren. Ieder model heeft een link met data. Sommige gebruiken enkel de verzamelde data, terwijl andere de data combineren met eigen enquêtes. De verzamelde data wordt dus afgezet tegen bestaande normen die het bedrijf al heeft vastgesteld. Hierdoor is het lastig vast te stellen of er een model geprefereerd wordt boven de andere. Hooley, Saunders & Piercy (2004) dragen aan in Smeets (2010) dat er geen enkele goede methode bestaat, aangezien elke methode en classificatie afhangt van (menselijke) keuzes, visie op de markt en de strategische marketing visie van het bedrijf op het project. Ook andere academici, namelijk Diepen & Musterd (2001); Heijs, Smeets, Carton & Gemert (2009) en Jansen, Coolen & Goetgeluk (2011) zijn sceptisch over het gebruik van lifestyle modellen in wetenschappelijk onderzoek. Vooral omdat bij empirisch onderzoek de waarde van de uitleg over de lifestyle groepen zelf gelimiteerd is. Ook wordt gesteld dat de selectie van de woongroepen classificatie door commerciële adviesgroepen leidt tot een partijdig beeld, voornamelijk omdat er geen inzicht is in de methode die ze gebruiken. Dit maakt het moeilijk om de betrouwbaarheid en de validiteit van de methodes te beoordelen.

2.3 Het starten van een initiatief

Naast de demografische gegevens die informatie geven over de burger achter het maatschappelijke initiatief, zijn er nog meer aspecten van de mensen die de motivatie tot het opstarten van een initiatief kunnen verklaren. Wanneer dieper wordt ingegaan op nieuwe trends in leiderschap en management van duurzame plannen in rurale gebieden, beschrijven Horlings en Padt (2011) 4 dimensies in het model wat ze afleiden uit zowel theoretisch als empirisch onderzoek. Dit omdat zij ervaren dat de bestaande modellen afgeleid vanuit management en business literatuur, omdat het hier gaat om duurzaam leiderschap in een rurale omgeving. Dit model bestaat uit 2 assen, waardoor er 4 dimensies van 'leadership' ontstaan: vital space, shared leadership, bricolage en the X- factor. Hier springt een opvallende, persoonlijke component uit: de X- factor. Deze wordt omschreven als de passie of motivatie die een leider, of wanneer geïnterpreteerd op dit onderzoek, de initiatiefnemer, heeft en welke er voor zorgt dat deze door blijft gaan met andere mensen te inspireren en te betrekken (Horlings & Padt, 2011).

Figuur 8 Model: Dimensies van waarde georiënteerd leiderschap voor duurzame regionale ontwikkelingen (Horlings & Padt, 2011)

"The X-factor" is an inner motivation and passion, rooted in human values' (Horlings & Padt, 2011).

Hierin is interessant dat de motivatie een 'inner motivation', genoemd wordt en dat deze geworteld zit in de menselijke waarde. Helemaal omdat Horlings & Padt deze X- factor later in het artikel vanuit theoretisch oogpunt 'impossible to grasp' noemen. Uit empirisch onderzoek blijkt dat the X- factor bestaat uit personal qualities, in het geval van Horlings & Padt (2011) de respondenten allemaal mannen van minstens 40 of 50 jaar, hadden ze al enige ervaring in het werk en hadden ze de tijd om projecten op te pakken. Belangrijke kenmerken waren hierin: doorzettingsvermogen, eigen motivatie en energie, maar ook geduld en zelfreflectie. Daarnaast hadden de initiatiefnemers niet alleen persoonlijke doelen, of met het zicht op bate voor een eventueel eigen bedrijf, maar waren ze zeker ook betrokken bij collectieve doelen voor de gemeenschap. Ze waren zich bewust van huidige ontwikkelingen en wilden daarop inspelen. Als laatste was dit ook het geval voor de motivatie. De persoonlijke motivatie was erg belangrijk, maar ook voor het collectief, zoals de kwaliteit van de omgeving waarborgen of de verbondenheid tussen mensen behouden. Er was dus een duidelijk doel voor ogen. Egocentrische motivatie speelde echter ook een rol, zoals de bekendheid of de invloed die het met zich meebracht (Horlings & Padt, 2011).

2.4 Motivatie

Een burgerinitiatief wordt niet geïnitieerd zonder een persoon of groep mensen die het heft in eigen handen neemt. Deze persoon heeft een bepaalde motivatie om over te gaan tot actie. Wat motivatie precies is en hoe het gedefinieerd kan worden, bestaan verschillende opvattingen over. De volgende bronnen verwijzen naar deze definities.

Een gemotiveerde persoon is iemand die aangezet is tot een bepaalde actie. Volgens Ryan en Deci (2000), is een gemotiveerde persoon iemand die zich vol energie voelt, actief wanneer hij of zij deze activiteit uitvoert en volhoudt tot hij of zij deze heeft volbracht. Keller en Burkman (1993) definiëren motivatie als 'Datgene wat grootsheid en toegewijde actie bepaalt. De grootsheid is algemeen gezien als een graadmeter van de inzet en de toewijding als doelgerichtheid'.

Een andere definitie door Lauby (2005) stelt dat motivatie een psychologische kracht is, die door de volgende factoren wordt bepaald:

- De doelgerichtheid van het gedrag van de persoon.
- Het niveau van de inzet die een persoon toont. Dat wil zeggen de mate van inzet, bijvoorbeeld gemeten in tijd of monetaire middelen, die een persoon bereidt is te spenderen aan het uiteindelijke doel.
- Het doorzettingsvermogen wat een persoon toont wanneer bepaalde obstakels getrotseerd moeten worden.

Door middel van deze factoren zou ook de motivatie van een persoon onderscheiden kunnen worden en zou zelfs gekoppeld kunnen worden aan een graadmeter van de 'mate van de motivatie' van een persoon.

'Yet, even brief reflection suggests that motivation is hardly a unitary phenomenon. People have not only different amounts, but also different kinds of motivation.' (Ryan & Deci, 2000).

Dit bevestigt dat ook ervaren onderzoekers al na een korte reflectie ondervinden dat motivatie geen uniform verschijnsel is. Ryan en Deci (2000) onderscheiden twee factoren binnen de motivatie van een persoon, namelijk het 'level of motivation' en de 'orientation of the motivation'. De verschillende soorten van motivatie onderscheiden Ryan en Deci (2000) als intrinsieke en extrinsieke motivatie, die worden gescheiden omdat dit ook verschillende redenen of doelen zijn om tot actie over te gaan. De verschillende termen worden in het artikel kort uitgelegd worden dat bij intrinsieke motivatie tot actie wordt overgegaan door het feit dat 'de actie of het einddoel zelf interessant of prettig is' (Ryan & Deci, 2000). Ook Ankli & Palliam (2012) gaan uit van intrinsieke motivatie als de voldoening die ontstaat door het uitvoeren van de actie zelf. Hier zijn de auteurs het over eens. Dit valt allemaal binnen de 'personal qualities' die Horlings & Padt (2011) schetsen bij het stereotype initiatiefnemer die zij herkennen.

Persoonlijke en collectieve doelen

Een diversiteit van verschillende mensen met verschillende meningen is voornamelijk belangrijk voor een maatschappij met burgerinitiatieven (Frissen, 2007), het is hier niet meer dan gewoon dat deze mensen ook verschillende doelen hebben. De plaats of de 'community' waar deze mensen vandaan komen speelt volgens Barrett (2014) ook een rol. Deze heeft een invloed op de 'interest, normativity and identity' en de tussenliggende relaties hiertussen. De woonplaats, of plaats van herkomst van de mensen beïnvloedt de interesse van mensen, of het belang wat zij hebben in die plaats, het heeft invloed op het gewenste gedrag en de identiteit van die persoon. Iedere dimensie die Barrett (2014) onderscheidt, is verdeeld in een individueel deel en een collectief deel. Net als dat Horlings & Padt (2011) persoonlijke doelen en doelen voor het collectief onderscheiden. In dit onderzoek is vooral het deel van 'interest' ofwel het persoonlijk belang en het belang voor de gemeenschap of community interessant, aangezien dit een grondslag zou kunnen zijn voor de motivatie die initiatiefnemers hebben. De 'personal interest' is uitsluitend voor persoonlijk gewin, voor het mogelijk maken van een, onder andere, beter inkomen en macht, wat eerder uitsluiting van anderen in de gemeenschap tot gevolg heeft voor persoonlijke winst. De 'collective interest' refereren naar de voordelen en het gewin voor de gemeenschap, waar ook het belang van een veilige woonomgeving onder valt of het onderhoud van openbaar groen (Barrett, 2014).

Motivatie vanuit een doel

Het laatste deel van de X- factor wordt geformuleerd vanuit een bepaald doel dat de initiatiefnemers nastreefden. Doci & Vasileiadou (2015) onderscheiden verschillende doelen wanneer het gaat om individuele motivatie op gemeenschapsniveau, deze volgen onder andere uit een artikel van Balcombe, Rigby and Azapagic (2013) waar verschillende cases in worden besproken om tot een analyse van de huidige motivaties en barrières te komen op het gebied van energietechnologieën. De individuele motivatie trekken ze ook door naar collectieve motivatie, maar alleen wanneer het doel wat nagestreefd wordt exact overeen komt. Dit is in het geval van dit onderzoek wel het geval, dus kunnen de doelen voor beide opgaan.

Deze doelen worden onderscheiden in: hedonistische doelen, dat wil zeggen dat de initiatiefnemers zich door het nemen van het initiatief zich beter zullen voelen of een verbeterd zelfbeeld zullen krijgen. Ook het winstgevende doel speelt een rol. Het vermeerderen of behouden van middelen die op dat moment in bezit zijn. Het laatste doel is normatief. Dat wil zeggen dat mensen handelen om doelen te bereiken die normaal zijn in hun ogen, of in de ogen van de gemeenschap. Hier is dus, zoals ook besproken bij het vorige aspect van de X-factor, de plaats van herkomst van de initiatiefnemer van belang.

Motivatie bij het nastreven van een doel wordt ook wel extrensieke motivatie genoemd. Bij extrensieke motivatie wordt de handeling uitgevoerd omdat 'het leidt tot een bepaalde uitkomst' (Ryan & Deci, 2000). Hier wordt het voorbeeld bij gegeven van het halen van een bepaald vak op school om de opleiding niet te voltooien, niet omdat de leerling het betreffende vak zo interessant vindt. Wanneer je dit zou betrekken op dit onderzoek, zou een voorbeeld kunnen zijn het bouwen van een nieuw dorpshuis, niet omdat het bouwproces zo aangenaam is, maar het vooruitzicht van een nieuwe plek voor mensen om elkaar te ontmoeten.

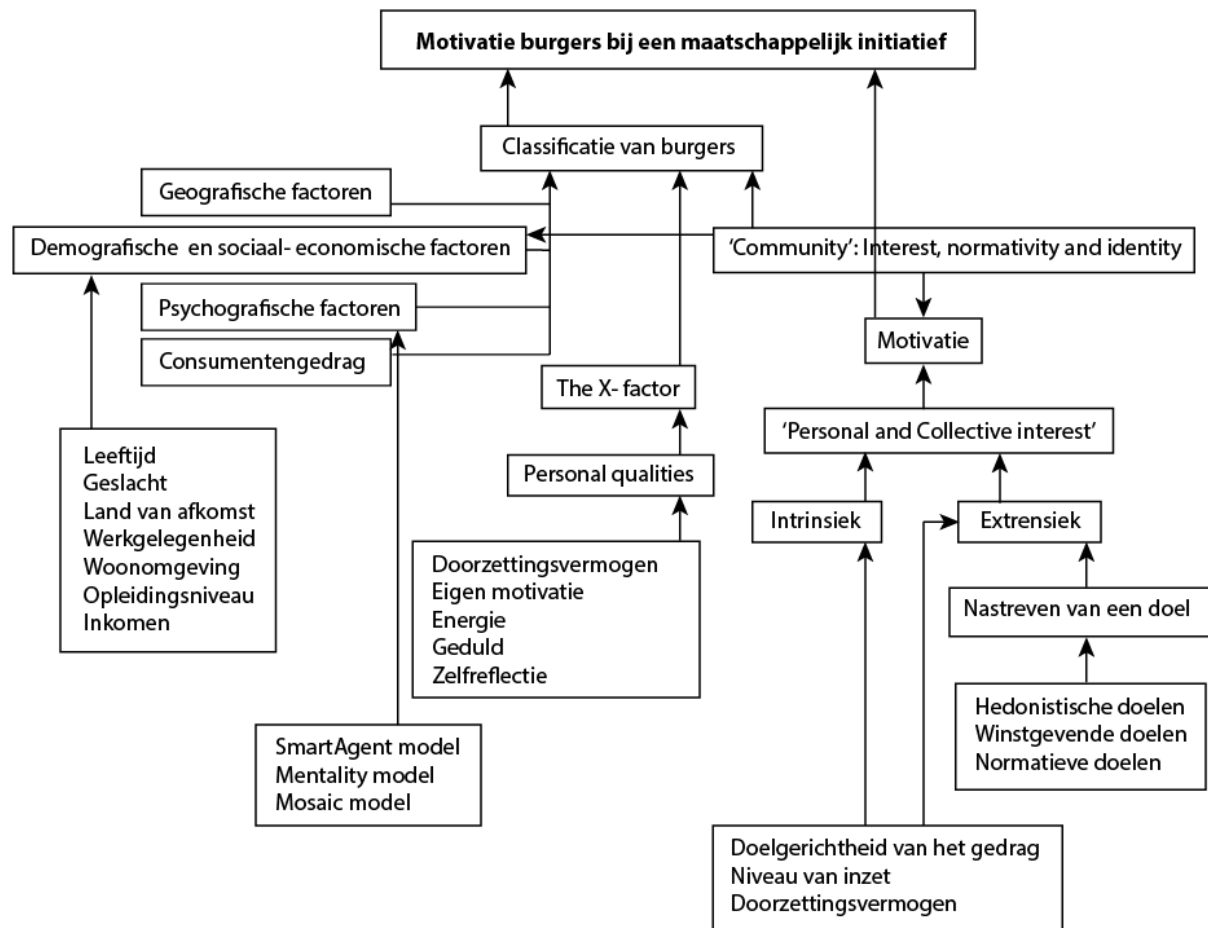
Dit kan ook op een andere manier worden geïnterpreteerd. Ankli & Palliam (2012) zien bij extrensieke motivatie de actie ontstaan uit een vooruitzicht naar een beloning, zowel tastbaar als verbaal. Hier worden beloningen mee bedoeld als geldbedragen of andere beloningen in de vorm van goederen of mentale stimulatie, bijvoorbeeld verhoging van de sociale status of complimenten. Dit terwijl Ryan and Deci (2000), het bereiken van het uiteindelijke doel als een 'beloning' zien, zou hier voor Ankli and Palliam nog een beloning naast komen. Ook Reiss (2012) benadrukt dat bij extrensieke motivatie een tastbare beloning, zoals geld, de actie stimuleert en dat dan vervolgens de extrensieke motivatie altijd de intrinsieke motivatie zal ondermijnen. Hij verwijst hierin terug naar een oudere theorie van Deci and Ryan uit 1985 die 'self-determination' onderzoekt. Ook geeft Reiss (2012) het voorbeeld van een jonge baseball speler die eerst speelt voor zijn eigen plezier (intrinsiek), maar later geld krijgt wanneer hij een wedstrijd speelt (extrensiek) en dit de motivatie van de jongen wordt om het spel nog te blijven spelen.

Door middel van al deze aspecten van de achtergrond van initiatiefnemers en hun motivatie te onderscheiden, zal een duidelijk beeld kunnen ontstaan van hoe deze drijfveren precies in verhouding tot elkaar staan.

2.5 Conceptueel model

Het ontstaan van dit model komt voort uit de bovenstaande bronnen, die de motivatie verklaren, maar ook de classificatie van de burgers die de maatschappelijke initiatieven starten en hoe deze samenkomen in een persoon.

De motivatie van burgers bij een maatschappelijk initiatief wordt theoretisch verklaard door de volgende zaken: de burgers worden geclassificeerd op basis van demografisch en sociaal- economische factoren. Deze zijn ook afhankelijk van de community, oftewel de invloeden van de woonomgeving, maar ook de X-factor, die persoonlijke kwaliteiten van de persoon bevat. Daarnaast bestaat de motivatie uit persoonlijke en collectieve belangen die behartigt kunnen worden. Deze kunnen zowel intrinsiek zijn als extrensiek. Bij een extrensiek gaat het om het nastreven van een doel, zoals hedonistische doelen, winstgevende doelen en/ of normatieve doelen. Bij zowel intrinsieke als extrensieke motivatie kan er verschil zijn in mate van motivatie. Die kan worden geclassificeerd door de doelgerichtheid, niveau van inzet en door het doorzettingsvermogen.

Figuur 9 Conceptueel model

De meeste linkse kolom met de demografische factoren slaat terug op de eerste deelvraag, waar de participerende burgers geclassificeerd kunnen worden. Het middelste deel heeft de theoretische connectie met de tweede deelvraag over de verbindende factoren tussen de burgers en het meest rechterdeel van het model gaat over de precieze motivatie van de initiatiefnemers.

HOOFDSTUK 3 METHODE VAN ONDERZOEK

In dit hoofdstuk zal de onderzoeksmethode gebruikt in dit onderzoek uitgelegd worden. Allereerst zal het soort onderzoek en de strategie uitgelegd worden, daarna de soorten bronnen die gebruikt zullen worden en hoe deze informatie verwerkt zal worden.

3.1 Onderzoekstrategie

Verschillende soorten onderzoeksstrategieën worden geschetst door Verschuren en Doorewaard (1995): een survey onderzoek, een experiment, de case study, de gefundeerde theoriebenadering en als laatste het deskresearch. Bij het survey onderzoek wordt empirisch onderzoek gedaan, wat in dit onderzoek ook het geval zal zijn, maar er zal geen breed beeld ontstaan, wat eventueel te generaliseren is. Dit is bij een survey onderzoek ook het geval. Dit onderzoek wordt vaak ook kwantitatief geanalyseerd. De data wordt verzameld door middel van enquêtes en/ of interviews. Bij een theoriebenaderingsonderzoek en bij deskresearch is beide sprake van alleen theoretisch onderzoek en wordt geen veldwerk gedaan. Dit is in beide gevallen niet passend bij een onderwerp als burgerparticipatie bij maatschappelijke initiatieven, een onderwerp wat juist leeft in de praktijk.

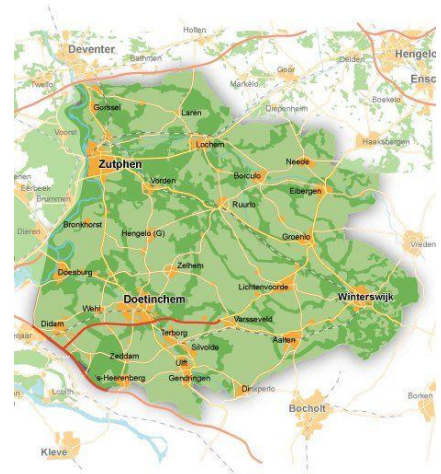
Bij een case study gaat het meer intensief in op het onderwerp, wat toepasselijk is in de situatie van motivaties achter burgerparticipatie. Door middel van diepte interviews wordt doorgevraagd naar onderliggende redenen en misschien onderbewuste gevoelens bij het initiëren van een project in de regio. In het geval van dit onderzoek wordt echter niet gekozen voor een aantal cases, maar wordt er een single case study uitgevoerd in een gekozen gebied. Zo om juist voor dit gebied te kunnen identificeren wat de motivatie is van de burgers bij maatschappelijke initiatieven. Zo kan in de diepgang van het onderwerp onderzocht worden, in plaats van in de breedte. In het wetenschappelijke veld wordt doorgaans kritisch gekeken naar de generaliseerbaarheid van een single case study, maar door onder andere Gomm, Hammersly and Foster (2000), wordt dit ontkracht door te vermelden dat juist in het veld van educatie, sociaal onderzoek en 'counseling' het belang van de individuele persoon een grote rol speelt. Ook Weiss (1982) steunt dit door in haar onderzoek te vermelden dat single case studies het doel van sociale studies wellicht beter kunnen dienen dan de gevestigde manier. Flyvbjerg (2003) is hier ook van overtuigd. 'De generaliseerbaarheid is afhankelijk van de casus zelf en de manier waarop de keuze voor de casus gemaakt is' (Flyvbjerg, 2003). Ook Dankert (2011) verwijst naar Flyvbjerg (2007) in zijn proefschrift dat 'voor de ontwikkeling van de sociaal- wetenschappelijke theorie de diepgaande kennis nodig is die alleen via case studies verkregen kan worden'.

3.2 Single case study

De single case study zal leiden tot een kwalitatief onderzoek wat door middel van interviews uiteengezet wordt. Het zal een empirisch onderzoek zijn, waarbij de gevonden resultaten vergeleken worden met bestaande theorie uit het theoretische kader om zo te kijken waar dit overeenkomt met de praktijk, om uiteindelijk, als doel van dit onderzoek, een aanbeveling te kunnen geven aan burgers en overheid wie er betrokken zijn bij maatschappelijke initiatieven en wat de motivatie van deze betrokken burgers is.

De casus in dit onderzoek is de Achterhoek. De Achterhoek is een regio in het oosten van Nederland, nabij de grens met Duitsland. Het is een landelijk gebied, waar een aantal kleine steden in liggen, die economisch gezien onderhouden worden door de kleine maakindustrie die daar gehuisvest wordt (Meijer & Ernste, 2015). Ook vindt je er veel landbouw en veeteelt. Meijer en Ernste (2015) beschrijven de situatie in de Achterhoek als krimpregio als volgt: 'Voor de komende tientallen jaren zijn de volgende demografische veranderingen voorspelt: bevolkingskrimp, vergrijzing en de migratie van de jonge bevolking' (Provincie Gelderland, 2013, Verwest en van Dam, 2010).

Dit zorgt dat de Achterhoek als een krimpregio wordt bestempeld door de overheid. Samen met de decentralisatie van de regering en deregulatie is de ruimtelijke planning in deze regio dus lastig, aangezien de huidige methodes niet aangepast zijn op de huidige situatie (Verwest en van Dam, 2010). Nieuwe visies en een aangepast beleid moesten bij de eerste constatering van krimp opnieuw worden opgesteld. De Achterhoek bestaat uit acht verschillende gemeentes, namelijk Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Montferland, Oude IJsselstreek en Winterswijk. Deze hebben de handen ineens geslagen in de organisatie Regio Achterhoek om op de krimp in te spelen. Ook zijn er al verschillende kleine maatschappelijke initiatieven in de regio ontstaan.

Figuur 10 Kaart Achterhoek (www.Achterhoek.nl, 2017)

3.3 Onderzoeksmateriaal

Passend bij de hoofdvraag gesteld in het eerste hoofdstuk, namelijk: *‘Wie zijn de initiatiefnemers van maatschappelijke initiatieven in een krimpregio en welke motivatie hebben zij om een project te starten?’*, wordt dus gekozen voor een methode van onderzoek met een empirische achtergrond door middel van diepte-interviews. Deze hoofdvraag zal beantwoord kunnen worden door de conclusies van de deelvragen met elkaar te verbinden.

Door middel van contacten via de scriptiebegeleider in de Achterhoek, zal de onderzoeksgroep benaderd worden, namelijk de burgers die een maatschappelijk initiatief gestart zijn. Ook zullen professionals in het vakgebied, de directeur van het cultureel centrum in Groenlo en een betrokkenen van de belangenvereniging in Groenlo, en medewerkers van de betrokken en omliggende gemeentes benaderd worden. Zij kunnen een beeld schetsen van de verschillende burgers en de achtergrond hiervan die zij veel zien bij maatschappelijke initiatieven. Aanvullende literatuur, zo veel mogelijk toegepast op de Achterhoek zal worden onderzocht om bepaalde deelvragen extra te kunnen onderbouwen.

Deelvragen:

Welke groep burgers die een maatschappelijk initiatief opstart, is te onderscheiden?

Hier zal de onderzoeksgroep duidelijkheid in kunnen brengen. Ook professionals bij de gemeente kunnen hierbij als controlegroep dienen. In de reeds onderzochte theorie is verder weinig over de identiteit van burgers bij maatschappelijke initiatieven naar voren gekomen.

Wat zijn overeenkomsten tussen deze burgers en beïnvloedt dit hen tot het nemen van een initiatief?

Deze deelvraag is belangrijk om zowel de identiteit van participanten te categoriseren en analyseren, maar ook de professionals, die hier informatie over kunnen geven. Ook zou relevante literatuur over de identiteit van burgers in de Achterhoek als aanvulling.

Wat is de motivatie van de burgers die deze projecten initiëren in een krimpregio?

Dit is een deelvraag die uit de diepte interviews met de participanten zal moeten komen. Aangezien de motivatie voor iedereen persoonlijk is, zullen professionals in het vakgebied hier ideeën over kunnen hebben, maar niet kunnen vast stellen.

Door zowel de resultaten van interviews te combineren met theoretische achtergrond is er sprake van triangulatie van informatie. De analyse van de gewonnen informatie uit de interviews kan bevestigd worden door professionals en door theorie, waardoor ook de geldigheid van dit onderzoek bevestigd wordt.

3.4 Analyse

De analyse die gebruikt wordt in dit onderzoek kan afgeleid worden van 'the Grounded Theory Approach' ofwel GTA, uit het boek van Glaser en Strauss, *the discovery of grounded theory* (1967). Die volgens King and Horrocks (2010) kan worden omschreven als 'een combinatie van inductivisme en deductivisme'. 'Het inductivisme komt tot uitdrukking in de open en flexibele onderzoeksopzet, dataverzameling in de natuurlijke omgeving en data- analyse, die start vanuit ruwe ongestructureerde data. Het deductivisme is zichtbaar in de neiging naar systematiek, verificatie en theorievorming (de Boer, 2016). Dit is ook de manier waarop de dataverzameling in dit onderzoek tot stand zal komen. Belangrijk in het onderzoek is, is dat het een iteratief proces zal zijn. De interviews worden getranscribeerd en gecodeerd, terwijl deze gegevens verwerkt wordt, kan aan de uitkomsten het interviewsript nog aangepast worden bij nieuwe interviews, om zo tot nieuwe inzichten te komen. Zo kunnen nieuwe inzichten in interviews gelijk zorgen voor nieuwe ontwikkelingen in het onderzoek. Dit kan nuttig zijn om tot relevante nieuwe literatuur, participanten, projecten of voorbeelden te komen.

De methode van Glaser en Strauss (1967) kan worden weergegeven in een aantal essentiële punten. De Boer (2016) stelt deze op in de volgende manier en verwijst daarbij ook naar Charmaz (2006). Een aantal belangrijke punten voor dit onderzoek zijn:

- Cyclus van data-verzameling, data-analyse en reflectie.
Hierbij wordt dus in de reflectie de volgende stappen in het onderzoek gekozen. Dit werd hierboven ook al aangeven als belangrijke stap in dit onderzoek, dit om tot saturatie van benodigde data te komen.
- Dataverzameling is gericht op het ontwikkelen van categorieën of concepten.
Hier zal dat leiden tot onder andere de categorisatie van de verschillende burgers. Is hier een bepaalde categorie in te vinden die veel aan maatschappelijke initiatieven werkt?
- Er vindt voortdurend vergelijking plaats tussen de gevonden tekstfragmenten. Wat voor relatie hebben de categorieën met elkaar?
Wat is de relatie tussen de verschillende motivaties en de bijpassende burgers.
- De reflecties tijdens het proces van dataverzameling en -analyse worden weergegeven in memo's door de onderzoeker. Zo wordt het gedachteproces gedocumenteerd. Dit geeft inzicht in de besluitvorming en de ontwikkeling van de conclusie.
- Achteraf vindt vergelijking of toetsing met bestaande wetenschappelijke literatuur.
Ook in dit onderzoek zullen de bevindingen vergeleken worden met de bestaande theoretische achtergrond. Dit zal in Hoofdstuk 4 behandeld worden.

Belangrijk om te vermelden is wel dat waar GTA kan leiden tot een nieuwe theorie in een onderzoeksveld, het doel van dit onderzoek is om een advies uit te brengen aan de burgers die een maatschappelijk initiatief beginnen en aan de gemeente, hoe zij beter kunnen inspringen op deze initiatieven en begeleiding kunnen bieden. Het gaat hier dus niet om het ontwikkelingen van een theorie gebaseerd op deze categorieën.

De data die verzameld wordt, is in de vorm van interviews. De verschillende interviews zullen uitgewerkt worden het kwalitatief onderzoeksprogramma Atlas.ti. De interviews worden getranscribeerd en daarna gecodeerd. De coderingen die ontstaan zullen gecategoriseerd worden per onderwerp en ingedeeld in een overkoepelende familie. Per familie kan er vervolgens geanalyseerd worden wat er door de initiatiefnemers en professionals gezegd wordt. Daarna kan deelvraag voor deelvraag beantwoord worden door de verschillende families te verbinden met elkaar. Dit gebeurt in een 'coding network', bestaande verbanden kunnen zo herkend worden. Dit zal leiden tot de 'selective coding', waarmee het antwoord op de hoofdvraag gevormd kan worden. Dit zal aan het begin van de analyse te lezen zijn, waarna door wordt gegaan met uitleg over de verschillende families.

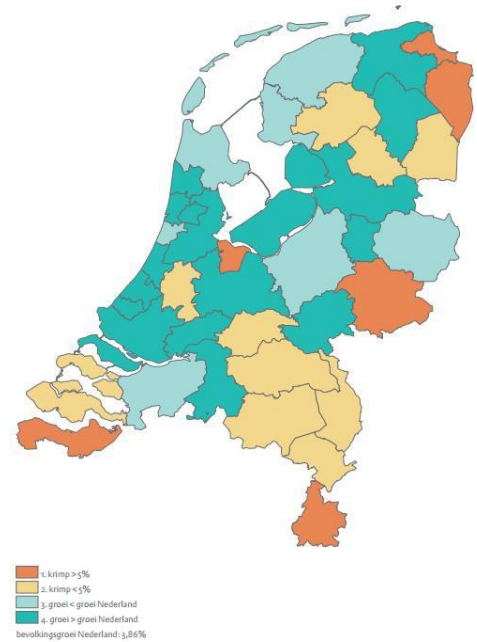
In de deelvragen zal worden teruggegrepen naar quotes van de respondenten. Daarna zal per deelvraag worden teruggegrepen naar de bestaande literatuur, die eerder in het onderzoek wordt besproken. Er wordt dan een vergelijking getrokken tussen de quotes in de interviews en de literatuur. De interviews van participanten in projecten en professionals in het werkveld zullen apart gecodeerd worden, om zo verschillen en overeenkomsten te kunnen ontdekken tussen de twee groepen. Dit kan helpen in de uiteindelijke conclusie en aanbevelingen. In bijlage IV is het codeboek met alle codes gesorteerd per familie zichtbaar. In bijlage V de volledige transcripten van de interviews.

HOOFDSTUK 4 ANALYSE

In dit hoofdstuk zal de gewonnen informatie uit de interviews uitgebreid besproken worden per deelvraag. Allereerst zal de keuze voor de Achterhoek als casus verder omschreven worden door middel van verschillende beleidsdocumenten en andere literatuur. Zo zal verder worden ingezoomd op het precieze onderzoeksgebied.

4.1 Case omschrijving

De overheid heeft op dit moment 20 officiële krimp- en anticipeergebieden aangewezen. Er zijn top krimpgebieden, zoals gemeentes in Zeeuws-Vlaanderen, Zuid-Limburg en Noord- en Oost- Groningen, hier is een bevolkingskrimp tot 2040 verwacht van 16% (Rijksoverheid, 2016). De Achterhoek wordt hier ook aangeduid als een krimpgebied. Hier krimpen gemeentes tussen de 4% en 16%. In figuur 7 is een afbeelding zichtbaar van de prognose die in 2005 werd gemaakt voor 2025, waar ook de verschillende regio's waar een terugloop van de bevolkingsontwikkeling verwacht wordt. De Achterhoek is hier duidelijk in zichtbaar als regio waar meer dan 5% krimp wordt verwacht. De geboortecijfers zullen gaan dalen in deze regio. Naast de geboortecijfers zijn de migratie van hoogopgeleide jongeren en van gezinnen met jonge kinderen de andere twee grote redenen voor krimp, ook in de Achterhoek (Rijksoverheid, 2016). Met Achterhoek2020 is een leidraad opgesteld en verkozen door alle gemeenten. Deze 'uitvoeringsagenda' voor de Achterhoek met verschillende uitvoeringsplannen, wordt in juli 2014 bekrachtigd en moet ervoor zorgen dat dit gebied de aansluiting vindt bij de rest van Nederland (Achterhoek2020, 2016). Verschillende speerpunten worden opgesteld onder 3 onderwerpen: werken, wonen en bereikbaarheid. De samenwerking tussen de 3 O's, zoals in het programma staat, de overheid, ondernemers en maatschappelijke organisaties, moet ervoor zorgen dat de Achterhoek een aantrekkelijke plek blijft en wellicht nog aantrekkelijker wordt om te werken en wonen. Opvallend is dat de intentie om de participatie met het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties dus wordt opgestart, maar de burgers buiten beschouwing blijven. Alleen in een kleine passage onder voorzieningen in de woonomgeving wordt het volgende geschreven: 'Ook het ondersteunen van bottom-up initiatieven is een speerpunt' (Achterhoek2020, 2016).

*Figuur 11 Bevolkingsontwikkeling prognose 2005-2025
Bron: RPB/CBS via (van Dam, et al. 2006)*

Ook de Kernenfoto is een stuk wat opgesteld is om de situatie in de Achterhoek te schetsen. In dit document is door ambtenaren van de gemeente en provincie, maar ook woningcorporaties onderzoek gedaan en werden er interviews gehouden met bijvoorbeeld medewerkers van zorginstellingen, makelaars, projectontwikkelaars, bouwers en winkeliers. Verder waren er ook bijeenkomsten georganiseerd om ideeën te verzamelen (Kernenfoto, 2015). Hier waren ook bewoners bij aanwezig, tientallen van hen leverden 'parels en puinhopen' aan om op te nemen in beleid voor de toekomst. Dit document is een advies waar ook elementen van terug te zien zijn in de uitvoeringsagenda van Achterhoek2020 en de Regionale Woonagenda 2015-2025. De gemeenten apart hebben hier ook weer onderdelen van opgenomen in gemeentelijk beleid. Dit zijn echter allemaal pogingen van de overheid om de burger te laten participeren of pas in een later stadium inspraak te geven. Wel laat dit zien dat ze al actief bezig zijn met toenadering zoeken naar de burger.

Dit zal ook nodig zijn, aangezien de ruimtelijke planning een evolutie heeft doorgemaakt door de maatschappelijke veranderingen. Waar het vroeger een taak was van de overheid, verandert de rol van niet-

bestuurlijke actoren in dit proces (Meijer & Ernste, 2015). Bedrijven, non-profit organisaties en burgers moeten een rol gaan spelen in de Nederlandse participatiemaatschappij.

Meijer en Ernste (2015) onderscheiden het begrip informele planning van het tegenovergestelde formele planning. Bij informele planning gaat het om nieuwe projecten die opgezet, begeleidt en uitgevoerd worden door niet-bestuurlijke organisaties. In andere woorden, de overheid is niet bij het initiatief betrokken. Een verschil met eerdere participatieprojecten, waar vaak werd gevraagd om inspraak, of een mening van de betrokken burgers (Boonstra & Boelens, 2011). Deze vorm van burgerparticipatie, of *'self-organization'*, hoe Boonstra en Boelens (2011) het noemen, wordt echter wel aangemoedigd door de overheid. Een aantal belangrijke argumenten zijn bijvoorbeeld, dat het mede door participatie een groter draagvlak gecreëerd wordt voor deze projecten en dat de sociale cohesie in de buurt zal versterken. Ook zouden de projecten de motivatie van de burgers en het vrijwilligerswerk kunnen vergroten, iets wat een middel is van de regering om van een zorgstaat, naar een participatiesamenleving te gaan (Boonstra & Boelens, 2011). De overheid verwacht hier veel van haar burgers. Burgers worden als eerste dimensie van belang genoemd voor de ruimtelijke planning. De behoeftes van de burgers moeten voorop staan (Kempenaar et al., 2015), maar kunnen zij ook voorop staan als het gaat om het initiëren van projecten? Het is belangrijk om de verwachtingen goed te managen. Actievere en meer betrokken burgers zijn nodig om dit tot een succes te maken. De gemeente moet ideeën horen, meningen ophalen en mensen laten meedenken en participeren (Peters et al. 2013).

De bevolking van de Achterhoek voelen zich van oudsher zeer verbonden met elkaar. De sociale cohesie is op de meeste plekken erg sterk (Meijer & Ernste, 2015). Dit zou dus een goede basis kunnen zijn voor participatieprojecten als initiatief vanuit de burgers. In de Kernenfoto (2015) worden met steekwoorden de 21 verschillende kernen in de 8 gemeentes omschreven, maar ook de bewoners worden hierin beschreven. Dit geldt achter alleen voor de kernen, maar voor het grote deel van de inwoners die buiten deze kernen woont, wordt aangenomen dat dezelfde beschrijvingen van toepassing zijn. Opvallend is dan dat de beschrijvingen 'hecht verenigingsleven' en/of 'sterke sociale samenhang' of 'sterke dorpscultuur' bij meer dan de helft van de kernen voorkomt en ook kernwoorden als 'vrijwilligerswerk, burenzorg, mantelzorg' voor en bij sommige dat meer dan de helft van de inwoners hierbij betrokken is. Ook vallen termen als 'hoog arbeidsmoraal' en 'actieve ondernemersvereniging' op. De Kernenfoto (2015) stelt dat het succes 'sterk afhankelijk is van de inzet van innovatieve en energieke Achterhoekse inwoners, ondernemers en organisaties'. Dit zou dus een goed klimaat voor maatschappelijke initiatieven moeten betekenen.

In Groenlo en Lichtenvoorde worden opvallend dezelfde termen gebruikt: hoge participatiegraad, rijk verenigingsleven en sterke sociale samenhang. Beide kernen liggen in de gemeente Oost- Gelre, niet ver van elkaar af en gezien de gelijkenissen in omschrijving van inwoners zal hier in dit onderzoek verder op worden ingezoomd. Door de oorspronkelijke sterke sociale cohesie, omschreven door Meijer en Ernste (2015), maar ook zichtbaar in de Kernenfoto (2015), is dit dus een unieke onderzoeksgroep. Deze cohesie brengt velen tot samenwerking, tot sociale innovatie en burgerkracht; modern naberschap, ooit ontstaan om economisch te overleven nu inzetten om de krimp te begeleiden' (Kernenfoto, 2015). Dit is juist in de gemeente een herkenbaar begrip in de samenleving.

Figuur 12 Gemeente Oost-Gelre (www.oostgelre.nl, 2017)

Door Commandeur en Abbas (2012) wordt dit naoberschap uitgebreid uitgelegd. Van oude vorm tot nieuw 'modern naoberschap'. Deze 'wederzijdse hulpverlening' is geboren uit de pure noodzaak om op het afgelegen platteland te overleven. 'Zelfredzaamheid door samenwerking', zo wordt het ook omschreven. 'Elkaar helpen en ondersteunen in de praktische, maar ook de emotionele zin van het woord', schrijven Commandeur en Abbas (2012) tussen de regels door in de inhoudsopgave. Volgens hen is door het huidige klimaat de behoefte weer teruggekomen om hier op terug te komen. 'De voedingsbodem is er blijkbaar. Mensen zijn (weer) op zoek naar verbinding'. De wederkerigheid van het proces is de onderscheidende factor met vrijwilligerswerk (Commandeur en Abbas, 2012). Dit is in principe ook het geval met een maatschappelijk initiatief, waar het ook niet om de eventuele beloning of tegendienst gaat. Dit typische Achterhoekse gebruik zou dan een invloed kunnen hebben op de initiatiefnemers. Dit kan helpen bij het helpen van inwoners bij het opzetten van een initiatief, maar ook beleidsmakers bij het beter inspelen op deze doelgroep.

In Oost- Gelre staan, onder andere in de twee grote kernen van de gemeente, (sociaal) culturele centra. Groenlo heeft 'de Bron' en in Lichtenvoorde staat 'Den Diek'. Dit zijn beide centra waar diverse sociale en/of culturele groepen bijeen komen, waar een ruimte hiervoor gehuurd kan worden, een evenement plaats kan vinden of bijvoorbeeld een herdenkingsdienst georganiseerd wordt.

Cultureel centrum de Bron heeft een zojuist gerenoveerd pand midden in het centrum van Groenlo. Verschillende soorten verenigingen, zoals de carnavalsvereniging, maar ook de toneelvereniging of de stichting voor het welzijn van ouderen in Groenlo zijn gebruikers van het pand (De Bron, 2017). Het wordt beheerd door de directeur Tonnie Zieverink, die wordt betaald door de gemeente, in combinatie met een directie van vrijwilligers uit de stad.

Bij sociaal cultureel centrum Den Diek, gelegen in Lichtenvoorde, is dit niet het geval. Het pand wordt beheerd door de stichting 'Den Diek', met als bestuur Jolien Weevers, André Langenberg en Maroes Nijenhuis. Zij zijn begonnen met het opzetten van het centrum als een burgerinitiatief. In het pand komen diverse verenigingen bijeen en kunnen, net als in Groenlo lokalen verhuurd worden. Door het sociaal cultureel centrum leven in te blazen in Lichtenvoorde wil de stichting ontmoeting, verbinding, ondersteuning, inspiratie en innovatie stimuleren (Den Diek, 2017).

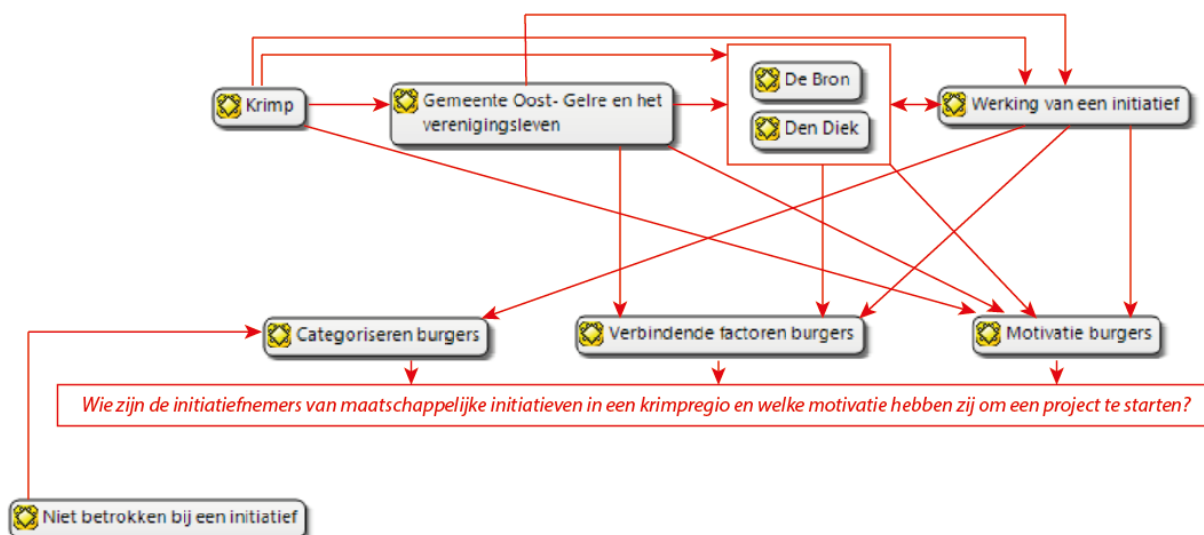
4.2 Motivatie door binding met de regio

De hoofdvraag van dit onderzoek is eigenlijk tweeledig. Allereerst, wie zijn deze mensen die zich inzetten om een maatschappelijk initiatief te beginnen? Hebben ze een verbindende factor? En daarnaast, wat motiveert hen dan? Uit de analyse van de interviews in deze casus is gebleken dat er moeilijk één specifieke categorie mensen te onderscheiden is die het heft in handen neemt en start met een initiatief. Professionals zien voornamelijk oudere of gepensioneerde mannen, vaak met een agrarische achtergrond, terwijl van de initiatiefnemers die geïnterviewd zijn, 2 jonge vrouwen met een gezin bij zijn, waarvan gezegd zou worden dat ze juist moeilijk te betrekken zijn. De initiatiefnemers zien alle soorten mensen voorbij komen. Alle respondenten zijn het wel eens dat initiatiefnemers veelal een achtergrond of voorkennis hebben met het onderwerp van het initiatief. Ook worden de initiatieven vaak georganiseerd voor de doelgroep waar de initiatiefnemer zich ook in bevindt, bijvoorbeeld jongeren organiseren voor jongeren.

Wel kan gesteld worden dat er een beeld geschetst kan worden aan de hand van eigenschappen die mensen persoonlijk hebben, zoals ondernemerschap, doorzetters zijn, positiviteit en enthousiasme, en die daarnaast iets zeggen over de Achterhoekse mentaliteit, maar ook de hechte binding met de regio. Het codeboek staat vol met codes die het sterke verenigingsleven, de grote sociale cohesie, de aanwezigheid van naoberschap en de hechte gemeenschap in dit gebied onderstrepen, waardoor de initiatieven hier succesvol ontstaan.

De initiatiefnemers en professionals zien, dat door de grote onderlinge verbondenheid, het gemeenschapsgevoel, door de saamhorigheid en samenwerking in de regio, burgers de motivatie hebben

een maatschappelijk initiatief te starten. Dit algemeen belang komt voor uit de overeenkomsten die mensen hebben, dat dit hen motiveert om zich samen in te zetten voor een prettige plek om te wonen en te verblijven. Mensen hebben daarnaast een persoonlijke motivatie. Zelf worden ze gelukkig van het organiseren, het creëren van een mooi initiatief en van het helpen van andere mensen.

Figuur 13 Coding Network

In dit netwerk is zichtbaar dat de families leiden tot de uiteindelijke beantwoording van de onderzoeksvraag. Krimp; de gemeente Oost- Gelre en het verenigingsleven; de Bron en Den Diek; en de werking van een maatschappelijk initiatief zijn de factoren die werken op de drie families die uiteindelijk de hoofdvraag beantwoorden. Krimp en bijbehorende definitie beïnvloeden de de gemeente Oost- Gelre en het verenigingsleven, de (sociaal) culturele centra en de werking van een initiatief. De leefbaarheid die in het geding komt, zoals leegstand en het verdwijnen van scholen, motiveert burgers om initiatieven te nemen. De gemeente Oost- Gelre en het verenigingsleven beïnvloedt de (sociaal) culturele centra, aangezien veel verenigingen van de centra gebruik maken en de werking van een initiatief. Ook beïnvloedt het verenigingsleven in de gemeente de verbindende factoren tussen burgers, aangezien de verenigingen een reden zijn dat de burgers elkaar zo goed kennen. De (sociaal) culturele centra staan in wisselwerking met de initiatieven, aangezien ze elkaar beïnvloeden en ondersteunen. Ook beïnvloeden ze de verbindende factoren tussen burgers en de motivatie, aangezien ze een ontmoetingsplek voor burgers zijn en burgers gemotiveerd zijn door de initiatieven die er plaats vinden. De werking van een initiatief beïnvloedt alle 3 de families die de hoofdvraag beantwoorden, aangezien het initiatief iets zegt over, wie de burgers zijn, wat ze verbindt en wat hun motivatie is. Onderstaande familie 'Niet betrokken bij een initiatief' heeft ook invloed op het 'Categoriseren burgers' aangezien zo ontdekt kan worden welke doelgroepen missen. De verschillende codes in de 3 families, 'Categoriseren burgers', 'Verbindende factoren burgers' en 'Motivatie burgers' zorgen uiteindelijk voor de beantwoording van de deelvragen en daarmee de hoofdvraag in dit onderzoek.

4.3. Krimp

Theo Huijskes is er heel duidelijk over: 'We gaan te maken krijgen met krimp. De Achterhoek is al aangewezen als krimpgebied. Enerzijds moet je daar niet dramatisch over doen, maar anderzijds vind ik dat men er ook te weinig aandacht aan besteed'. Hij vindt dat de mensen onderschatten wat er gaat veranderen, beginnend bij het basisonderwijs. 'Daar gaan scholen sluiten, dat wil je niet weten'. Dit bevestigt ook Tonnie Zieverink. Het aantal scholen in Groenlo gaat van 6 naar 3. 'Iedereen, de kleine kernen, iedereen wil zijn

school behouden, want van oudsher moest een dorpje bestaan uit een kerk, een school, café en een voetbalvereniging. De strijd om de scholen is momenteel al bezig en verenigingen gaan dat ook al merken', vertelt Theo Huijskes. 'Ik kan het niet vaak genoeg zeggen, het wordt gezegd en vervolgens doet men er niks mee'. Dit bevestigt Diana Buttner, 'het speelt wel, maar dat speelt niet hoog in de mensen'. Ook Jolien Weevers zegt dat ze het niet echt voelt, toch zijn André Langenberg en Marloes Nijenhuis het hier niet mee eens. Marloes Nijenhuis vindt dat de leefbaarheid minder wordt door krimp en de bezuinigingen die daar samen mee gaan en als je naar het centrum kijkt, wordt het nog zieliger dan het was, met de leegstand van winkels. Frank Adema denkt dat de krimp, zeker de met de sluiting van scholen een doodsteek wordt voor de kleine kerkdorpen. Jonge gezinnen gaan volgens hem dan niet meer kiezen voor zo'n dorp, wanneer je de kinderen met de auto naar school moet brengen, dan zal de ontgroening dubbel zo hard gaan. Daar krijg je ook steeds meer leegstand van oude boerderijen, een triest verhaal'. Hij ziet in krimp zowel de ontgroening als de vergrijzing van de inwoners van een dorp. De respondenten, initiatiefnemers en professionals, definiëren leefbaarheid dus met het aantal faciliteiten beschikbaar voor de bewoners, namelijk de toegang tot scholen en winkels en weinig leegstand. De krimp heeft volgens hen invloed op de leefbaarheid in de gemeente. 'Het geen spookdorp willen worden', is volgens Diana Buttner ook leefbaarheid, het dorp leefbaar houden door verbetering of behoud van zorg, onderwijs, landschap'. Al speelde de leefbaarheid voor mensen ook al een rol toen de Achterhoek nog niet het stempel 'krimpregio' droeg, voegt ze toe. Marloes Nijenhuis voegt nog toe, 'Ik vind het ook interessant om te zien dat door de krimp en de bezuinigingen ook veel goede dingen komen, omdat je ook veel meer voor elkaar doet. Er ontstaat een eigen kracht bij mensen'. André Langenberg voegt hier aan toe dat mede door de bezuinigingen het balletje bij Den Diek is gaan rollen. Jolien Weevers zegt dat het er anders ook wel was gekomen.

4.4 Gemeente Oost- Gelre en het verenigingsleven

Toen de gemeente Oost- Gelre ontstond door de fusie van de kernen van Groenlo en Lichtenvoorde met een aantal kleine kernen, is een actiecomité opgericht, waaruit de Belangen Vereniging Groenlo is voortgevloeid. Dit om te zorgen dat de politiek en bijbehorende faciliteiten niet zou verdwijnen uit het centrum van Groenlo. De, van oudsher bestaande, rivaliteit tussen de kernen zorgde namelijk voor wat strijd. Het behoudt van de gemeente is gedeeltelijk gelukt. Het grootste deel van de gemeente zit in Lichtenvoorde, maar op het stadhuis vergaderen nog steeds belangrijke organen en mensen kunnen hier trouwen. Theo Huijskes is trots dat dit gelukt is met het comité, bestaande uit 6 Grollenaren. Nu zet de vereniging nog steeds in voor andere activiteiten in Groenlo, zoals de muziekkoepeel aan de Maliebaan waar veel vernielingen werden aangericht. Hier wordt dan een oplossing voor gezocht samen met de gemeente en de politie. De belangenvereniging moet een soort tussenpersoon zijn tussen de gemeente en het initiatief vanuit de burgers. De vereniging heeft leden en donateurs, waarbij de leden meer organisaties en verenigingen zijn uit de buurt. Donateurs zijn de individuele burgers. 'Groenlo zat op een gegeven moment ook echt in een dip', vertelt Tonnie Zieverink. 'Het zag er verwaarloosd uit, veel leegstand, dus toen is er programma planstad Groenlo gekomen. Daar in staat onder andere: er moet meer reuring in de binnenstad komen, ruimte voor culturele activiteiten.'

Hoe Theo Huijskes de Grollenaar omschrijft als iemand die trots is, bravoure heeft en best een beetje chauvinistisch kan zijn over 'het kleine stadje met de met de mooie vesting, het stadhuis en stadsrechten', 'wat de rest niet heeft', herkent Marloes Nijenhuis bij Lichtenvoorde niet echt een dorpse cultuur. 'Daar is het net te groot voor', zegt ook Jolien Weevers. 'Wel is het verenigingsleven erg groot hier, maar ik weet niet hoe dat is in vergelijking met andere dorpen', zegt Marloes Nijenhuis. Tonnie Zieverink weet dan wel weer dat het verenigingsleven ook in Groenlo erg groot is, maar ook het belang van het verenigingsleven onderstreept hij: 'dat zorgt voor de sterke sociale cohesie, maar ook dat vriendengroepen, die nu los staan van verenigingen erg bij elkaar blijven om activiteiten te ondernemen en zo betrokken te blijven bij de stad'. Theo Huijskes is heel zijn leven enorm betrokken geweest bij verschillende verenigingen (voetbal, carnavaal, etc). Daar kent hij ook zo veel mensen in Groenlo van. Frank Adema denkt ook dat het verenigingsleven een grote invloed heeft op de initiatieven. Als iets georganiseerd wordt vanuit een vereniging, welke dat dan ook

is, zijn natuurlijk heel snel mensen om je geen die mee willen helpen. 'In de Achterhoek heb je heel veel verenigingen, schutterijen, etc.'. Ook heeft dit effect op de initiatieven zegt hij, 'als mensen initiatieven hebben ze zijn leuk, dan sluiten vanzelf mensen aan die gaan helpen om het te laten slagen. Dat is ook Achterhoeks, je hoeft je initiatief niet van A tot Z uit te werken, er zijn anderen die je daarbij helpen.

4.5 Rol van (sociaal) culturele centra

De Bron en Den Diek zijn beide (sociaal) culturele centra in de gemeente Oost- Gelre. In deze centra komen verschillende verenigingen bijeen, is het mogelijk om een zaaltje te huren voor een activiteit en er worden activiteiten voor de omgeving georganiseerd, kortom, het is een ontmoetingsplek voor de inwoners van de kern.

De Bron

In het centrum van Groenlo staat het pas gerenoveerde pand van cultureel centrum de Bron. 'Het centrum is begonnen in 2000 in een oude kerk', vertelt Tonnie Zieverink, 'het is toen gedeeltelijk omgebouwd tot centrum'. 'Toen het terug ging lopen met activiteiten, het imago was erg oubollig, oud als gebouw, maar ook de mensen die hier kwamen, ben ik aangetrokken om voor een nieuwe elan te zorgen'. Hier is de ruimte voor de vele verenigingen die de stad rijk is, bij elkaar te komen. Naast de verenigingen, de primaire gebruikers, is er ruimte voor opslag en incidenteel gebruik zoals herdenkingsdiensten. Ook worden er nu sinds een aantal jaar vanuit het centrum allerlei initiatieven voor de gemeenschap georganiseerd. 'Het wordt echt een creatieve werkplaats', zegt Tonnie Zieverink. 'Dat komt ook mede door Prikkelz, dat is een stichting die gelieerd is met de Bron', vertelt hij. Het is een jong en nieuw bestuur wat zorgt voor workshops op het gebied van kunst, cultuur en een beetje sport en avontuur voor kinderen. 'Zo worden kinderen hier ook enthousiast voor gemaakt en dat gaat ontzettend goed'. Na het ontstaan en het succes van Prikkelz, is het 'Doe-café' ontstaan. Tonnie Zieverink zegt dat door het succes van de workshops voor de kinderen er eigenlijk een vervolg aan gegeven mocht worden voor volwassenen. Zo worden er nu 3 verschillende gegeven: midwinterhoorn maken, dansles en naailes. Daarnaast wordt nog het 'Repair café' georganiseerd. 'Waar mensen veel spullen gewoon weggooien, proberen we nu ook echt het te herstellen'. Op zaterdagochtend, eens in de 14 dagen komen verschillende mensen bij elkaar om te sleutelen aan kapotte apparaten, elkaar te helpen, maar zeker ook om het sociale aspect. Een kop koffie en een gezellig praatje is erg belangrijk. Dat is ook echt de nieuwe visie die we willen doorvoeren vertelt Tonnie Zieverink, 'van het oubollige afkomen en zorgen dat een mengeling van jong en oud gaat komen in een gemeenschapshuis'. Dat is volgens hem het belangrijkste, een huis waar iedereen moet binnen kunnen lopen, iedereen zich welkom kan voelen. Toch vertelt Theo Huijskes dat de Grollenaren (inwoners van Groenlo) er 'met een dubbel gevoel in zitten'. 'Ze zijn blij dat er iets nieuws komt, een verrijking voor Groenlo, maar aan de andere kant houden we ons hart vast hoe de exploitatie eruit gaat zien'. Er gaat namelijk veel gemeenschapsgeld naar de renovatie van het nieuwe pand in het centrum en sommige inwoners zijn bang dat de kosten die gemaakt zijn, de opbrengsten van exploitatie van het pand niet kunnen dragen.

Den Diek

Den Diek is het sociaal cultureel centrum in Lichtenvoorde, wat zelf begonnen is als een maatschappelijk initiatief. Het bestuur van de stichting, Jolien Weevers, André Langenberg en Marloes Nijenhuis, heeft een nieuwe draai aan de functie van het gebouw gegeven en de toenmalige gebruikers van het pand hier in meegenomen. Die zijn er nu nog steeds, maar andere dingen ontstaan er ook. André Langenberg vertelt over een groep die eerst alleen zou komen koffie drinken bij Den Diek, maar uiteindelijk ontstond vanzelf het idee om ook te gaan schilderen en andere creatieve dingen te ondernemen. Doordat het pand de gehele pand open is, kan iedereen binnenlopen, een lokaal huren en zo dus gebruik maken van de plek. De 3 vertellen ook 'doordat het open is, blijven mensen ook langer hangen'. Na een activiteit wordt koffie gedronken, geborrelt of samen gegeten. Na een filmavond is het geen probleem om nog een drankje te doen. 'Er is niemand die moet afsluiten en je dus naar huis zit te kijken', vertelt Jolien. 'Zo voelt het voor veel meer mensen als een thuis, een fijne plek om te verblijven, waar je blij van wordt en dat wilden ze

creëren', vertelt Marloes. Een plek waar mensen afspreken om naar toe te gaan of iets te organiseren. Jolien vertelt dat 'je ook van mensen hoort dat wanneer ze hier komen, dat er een bepaalde sfeer hangt die hen aanspreekt, hoe dat kan, dat weet ik niet, maar dat voelen ze. Daarom blijven ze terug komen'. De dorpskamer, een project wat ook loopt in het centrum is er de mogelijkheid voor burgers om met elkaar en samen met een professional over eigen ideeën na te denken. Zo hopen de 3 bestuursleden dat meer mensen ambassadeur worden van Den Diek en dan van burgers het horen "dat is zo'n toffe tent, want je kan dit doen en je kan dat doen', maar dat gebeurt pas als ze zelf eigen initiatieven neerleggen en daar ook fier voor hebben, zonder dat daar een hele hoop poespas overheen gaat'. Zodat Den Diek een bruisende ontmoetingsplek wordt waar meerdere initiatieven uit ontstaan.

4.6 Werking van een initiatief

Ieder initiatief is uniek en gaat anders om met situaties die naar voren komen bij het opstarten en uitvoeren van projecten. Den Diek werkt met een open concept: van 7 uur 's ochtends tot 12 uur 's avonds is hier de deur open en kun je binnen lopen. 'In het begin vonden sommige vrijwilligers dat moeilijk, maar ik ben er van overtuigd dat het overal in Nederland kan werken, als je maar uitdraagt, dit zijn wij en hier staan wij voor', zeggen Marloes Nijenhuis en Jolien Weevers. Bij Den Diek is vanaf het begin gezegd, er gaan dingen gebeuren, maar dan anticiperen we dan op. Dat zien we dan wel. Gaan we kijken naar dat ene wat slecht is of naar alles wat goed gaat? Deze positieve instelling is kenmerkend voor de initiatiefnemers. André Langenberg heeft in het begin wel wat risico's ingeschat, 'niet op een 'ja, maar'-manier, maar 'kijk, dit zou een probleem kunnen zijn, wat is dan een oplossing'. Tonnie Zieverink onderstreept het belang om niet te concurreren met bestaande organisaties, maar samen te werken. 'Het gaat erom dat je aanvullend bent, dat mensen geholpen worden'. Bij de belangenvereniging van Groenlo, ook opgericht door burgers uit eigen initiatief, gaan de burgers eerst samen aan tafel om te bespreken wat het doel is. Ook vragen ze aan hun leden, die ze hebben geworven via de vele verenigingen en verbondenheid in Groenlo, of de mensen ergens mee zitten. 'Zo kunnen we als schakel dienen tussen burgers en overheid', vertelt Theo Huijskes. 'Sowieso is er halfjaarlijks een overleg, waarbij een lijst aandachtspunten en actiepunten besproken wordt'.

Het gemeentebestuur nodigt, volgens Theo Huijskes, ook zelf de burgers en organisaties als belangenverenigingen uit de kernen uit. 'Probeer mensen achter je te krijgen en kom met burgerinitiatieven', zegt hij. Volgens Chantal Elferink dienen gebiedsambtenaren als aanspreekpunten, die mensen helpen om de goede weg te vinden. Ook gaan deze de straat op om aan mensen te vragen wat er leeft en ze belangrijk vinden. Daarnaast zijn er mensen die zelf bij de gemeente aankloppen met ideeën. Het beeld verandert langzaam dat 'niks mag van de gemeente'. 'Ze zien nu van: dat mag en die hadden ook een idee'. De insteek van de gemeente is nu ook 'Ja, het kan, mits je daar en daar aan voldoet'. Chantal Elferink vertelt ook 'Wij organiseren ook inloopavonden voor een bepaald onderwerp, of een vrijwilligersdag voor mensen die helpen met het onderhoud in de openbare ruimte. Er is iets voor elke leeftijd, want kinderen vragen we op school om maquettes te knutselen of mee te denken over de inrichting van een bepaald plan'. Dat betekent dat er ook echt iets in de buurt komt, wat een buurt wil. Waar vroeger hooguit bezwaar ingediend kon worden, worden burgers nu veel meer betrokken bij het maken van de plannen. 'Wij zijn als gemeente meer benaderbaar', zegt Chantal Elferink. 'Dat is ook om de initiatieven uit de samenleving levend te houden. De samenleving leefbaar houden, dat doe je samen. Als mensen heel prettig kunnen wonen is dat ook positief tegen de krimp'. Diana Buttner ziet ook verandering op een ander vlak. 'Vroeger was het zo dat mensen meer overlieten aan de overheid. Een deel uit gemakzucht van 'die weten het wel', 'moet je een keer vragen, dan kot het in orde', maar dat is tegenwoordig niet meer. De burger neemt zelf initiatieven en denkt, ik moet dat geregeld hebben. Ze zijn ook meer in de gelegenheid om hier over na te denken, daar zouden zich vroeger niet druk om hebben gemaakt'. Den Diek heeft ook zeer positieve ervaringen met de gemeente. 'We hebben vanaf het begin een hele fijne samenwerking met de gemeente'. De gemeente heeft hen veel geholpen met bijvoorbeeld de verzekering, het financiële gedeelte, de aansprakelijkheid van het bestuur, enzovoort.

Bij het opstarten van een nieuw initiatief is veel hulp nodig. Jolien Weevers, van Den Diek, vertelt dat sommige mensen het ook nodig hebben om aan het handje genomen te worden, maar dat zij daar zelf ook niet altijd tijd voor hebben. 'We willen graag helpen, maar trekken dat ook niet altijd'. Dan is een meedenkende gemeente of een groep vrijwilligers erg belangrijk. Vrijwilligers zijn de dragende kracht achter de (sociaal) culturele centra, maar ook achter de verenigingen en alle initiatieven in de gemeente. Tonnie Zieverink bevestigt dat bij de Bron ook alleen maar vrijwilligers werken. Frank Adema is gevraagd als vrijwilliger bij 't Hooiland om een cursus te geven over koken. Hij heeft hier zijn eigen invulling aan gegeven en kookt nu met mensen die bekend zijn bij de sociale dienst en rond moeten komen van een minimumbudget. De initiatiefnemers bij Den Diek denken dat door dingen zelf te organiseren je ook nieuwe mensen trekt die iets bij willen dragen in het centrum. 'Vaker in de krant zou ook kunnen helpen en actief op facebook zijn we al', vertelt Jolien Weevers. 'Je kan wel weer een persbericht plaatsen, maar dan komen ze nog niet gelijk hier naartoe'. Theo Huijskes vertelt dat ze daar oproepen voor doen via nieuwsbrieven, de krant of social media. Marloes Weevers zegt dat ze ook wel met een bus op het marktplein wil staan om mensen te betrekken. Frank Adema vertelt dat aan vrijwilligers geen gebrek is: 'Als er in de Achterhoek leuke initiatieven zijn, zoals de Zwarte Cross, of het bloemencorso, dan zijn er ook mensen bij die gaan helpen. Aan vrijwilligers geen gebrek'. Het wordt wel langzaam moeilijker merkt hij, omdat op dezelfde mensen vaak een beroep wordt gedaan. Werken met vrijwilligers is niet altijd makkelijk. Tonnie Zieverink vertelt, 'het werk is vrijwillig, niet vrijblijvend. Er moeten goede afspraken gemaakt kunnen worden'. Hij merkt dat het lastiger is voor mensen om structureel een bepaald dagdeel of avond te helpen. Een avond helpen met een concert is geen probleem, maar voor veel mensen, vooral jongeren en ouders met jonge kinderen, is een vaste avond niet weggelegd. Ouderen vinden het vaak wat lastiger om te wennen aan verandering als ze al voor langere tijd hetzelfde vrijwilligerswerk doen, zegt hij. Ook moet het allemaal in hapklare brokken zijn, anders is het te veel.

Belangrijk is het volgens Theo Huijskes voor een initiatief dat het past in de huidige tijd. Hij noemt BS22 als voorbeeld. Een pand in het centrum waar mensen met ideeën voor zichzelf, de omgeving, elk idee mogelijk, naartoe kunnen voor hulp, een luisterend oor, opbouwende kritiek, begeleiding en/of een netwerk om dit verder te realiseren. Joske Elsinghorst- van Huet, kennismakelaar bij BS22 zegt: 'Het is echt de bedoeling dat iedereen zich vrij kan voelen om hier binnen te lopen'. Theo Huijskes benadrukt, 'Dit had men 30 jaar geleden niet moeten doen. Het is de kunst om elk jaar weer iets neer te zetten, waar de jongeren en de ouderen zich allemaal tot aangetrokken voelen. Met name de jongeren. We leven nu in 2016 en daar moeten initiatieven en activiteiten op afgestemd worden'.

4.7 Identiteit van de initiatiefnemers

Uit de interviews komen verschillende codes naar voren die verwijzen naar de identiteit van initiatiefnemers. Zowel bij de initiatiefnemers zelf, als bij de professionals. Marloes Nijenhuis, Jolien Weevers en André Langenberg zijn initiatiefnemers bij Den Diek. André Langenberg is 65 jaar, gepensioneerd bij een groot chemisch bedrijf uit Arnhem en heeft kinderen die al het huis uit zijn en zelf een gezin hebben. Geboren in Eibergen, wat boven Groenlo ligt, gewoond in Rotterdam en Arnhem voor zijn opleiding, daarna in Lichtenvoorde gaan wonen. Opnieuw met de kinderen naar Arnhem verhuist, maar toch terug gekomen naar Lichtenvoorde, omdat dat beter beviel. Marloes Nijenhuis en Jolien Weevers zijn beide vrouwen van begin 30. Ook zijn ze beide werkzaam in de zorg. Jolien Weevers is zelf niet geboren en getogen in Lichtenvoorde, maar woont er inmiddels al wel 10 jaar met veel plezier. Marloes Nijenhuis is geboren in Winterswijk, maar heeft heel haar leven in Lichtenvoorde gewoond. Ze heeft een man en een zoontje, Milan.

Theo Huijskes is initiatiefnemer bij de belangenvereniging van Groenlo en een echt Grolsche jongen, zoals hij het zelf beschrijft. 'Ik ben geboren binnen de stadsgracht. Ik ben inmiddels 67 jaar, vertelt hij'. Theo Huijskes heeft nooit weg willen gaan uit Groenlo. Hij heeft bijna 40 jaar bij de gemeente gewerkt, verschillende gemeentes (Lichtenvoorde, Borculo, Haaksbergen), maar wel in de buurt, want ik ben een Grollenaar. 'Ik moest elke avond de Grolsche kerktoren zien. Ik had een goede baan hoor en ik red me nog

uitstekend, ondanks dat ik gepensioneerd ben. Ik heb er bewust voor gekozen om in Groenlo actief te zijn in de vrije tijd. Ik kan wel zeggen dat ik altijd heel actief ben geweest, en nog in het verenigingsleven.' Hij heeft een vrouw en een dochter, die al ouder is en zelf ook kinderen heeft, en niet meer in de Achterhoek woont. Hij vertelt, 'Je kunt wel alles willen in het verenigingsleven, maar je moet ook een gezin hebben wat daar niet onder leidt, maar er totaal achter staat. Zo kon ik altijd betrokken zijn bij verschillende verenigingen. Voorop stond toch wel de voetbal, een enorme vereniging van 1400 leden. 35 jaar heb ik in het bestuur gezeten, waarvan 25 jaar voorzitter'. Theo Huijskes werkt nu nog voor de weekkrant in de regio, waar hij artikelen voor schrijft. Door zijn achtergrond als ambtenaar en enorme kennissenkring door het verenigingsleven is hij hier voor gevraagd. Hij zegt: 'Als je op 57-jarige leeftijd zoals ik bij huis komt en je hebt het best goed en ook financieel best goed, dan voor dat je het weet kan je heel snel lui worden en dan wordt je niet alleen lichamelijk lui, maar geestelijk ook lui. Je moet je geheugen blijven trainen.'

Zelf herkennen de initiatiefnemers niet direct een duidelijke doelgroep in burgers die met een maatschappelijk initiatief starten, wanneer hier naar gevraagd wordt, antwoorden Jolien en Marloes beiden dat het erg wisselend is wie er met nieuwe ideeën komen. Ook de vrijwilligers die helpen bij Den Diek zijn heel verschillend allemaal. 'Misschien hangt het er ook van af in welke fase van je leven je zit', draagt Jolien Weevers aan. Vriendinnen van mij zijn druk met hun gezinnetje, die zijn geen vrijwilliger of dragen iets bij. Aan de andere kant, Marloes Nijenhuis natuurlijk wel, maar dat is eerder een uitzondering'. Tonnie Zieverink en Chantal Elferink bevestigen dit ook vanuit de Bron en de gemeente. De drukke werkende mensen zijn moeilijk als vrijwilligers te krijgen of te betrekken bij een project. Ook Theo Huijskes antwoord op de vraag of er een bepaalde groep is die vaak met initiatieven komt: 'Nee, maar mensen komen uit zichzelf ook niet zo gauw. Ik weet niet of dat typisch Grolsch is, maar je moet mensen altijd een duwtje geven'. Theo Huijskes haalt nog wel aan dat het vaak mensen zijn die al enige voorkennis hebben, of betrokken zijn geweest met hun baan bij het onderwerp. Hij vertelt dat bij de belangenvereniging het bestuur een 6-tal is met mensen op alle terreinen in het werkveld. 'Bijvoorbeeld iemand die goed op de hoogte is als het gaat om de gracht, beplanting, vis, met bomen, al die dingen. De voorzitter is iemand die zelf 25 jaar in de gemeenteraad heeft gezeten, oud leerkracht, die ook van alle markten thuis is'. Marloes vertelt dat ze het belangrijk vindt om er voor elkaar te zijn, in wat voor manier dan ook, maar denkt dat dit misschien zo is omdat ze een zorgachtergrond heeft.

Wanneer de vraag aan de professionals gesteld wordt of een bepaald type burger, met een bepaalde achtergrond, leeftijd of geslacht herkend wordt als het gaat om initiatiefnemers, dan wordt een iets eentoniger antwoord gegeven. Het zou voornamelijk om gepensioneerde mannen gaan, met een voorkennis voor het onderwerp, of een agrarische achtergrond, volgens Chantal Elferink, maar dit zou ook te maken kunnen hebben met het feit dat haar baan zich voornamelijk richt op het buitengebied en die 'het vaak ook leuk vinden om buiten te zijn'. Daarnaast ziet ze namelijk ook wel een hele diverse groep van jong tot oud, maar toch voornamelijk gepensioneerde mannen. Iedereen vindt het, volgens haar, leuk om met plannen mee te denken, maar je ziet toch dat oudere mensen daar meer tijd voor hebben. 'Ook al plannen we dat soort avonden 's avonds. Je ziet, ouderen hebben er meer tijd voor'. Joske Elsinghorst- van Huet vertelt dat opvallend veel initiatieven in Groenlo op het moment gedragen worden door autochtone mannen van middelbare leeftijd. Ze zijn hoogopgeleid of boer. Tonnie Zieverink ziet bij cultureel centrum de Bron juist dat mensen zich sneller inzetten voor hun eigen doelgroep. 'Als je zelf een manko ziet in een activiteit die je leuk vindt, dan moet je zelf aan de bak gaan'. Vooral jongeren en ouderen komen bij dit centrum in Groenlo met ideeën of om vrijwilliger te worden. 'Eerst waren het veelal ouderen, maar het wordt een steeds betere mix', vertelt hij. De ervaring met jongerenwerk die Frank Adema heeft, is dat het vooral jongeren zijn die voor en met elkaar dingen aan het opzetten zijn. Ook bevestigen Diana Buttner en Frank Adema dat mensen die al voorkennis hebben van het onderwerp sneller met een idee of oplossing komen. Diana Buttner vertelt, 'er zijn mensen die bijvoorbeeld een zorgachtergrond hebben door hun werk, als ze dan met een initiatief komen in die richting, dan hebben ze al meer kennis dan anderen. Het komt daarnaast nog voor dat een

verenging, in plaats van een individu zich meldt bij de gemeente. Verschillende mensen hebben zich dan al gebundeld achter een vraag, vertelt Diana Buttner.

De deelvraag werd gesteld als *‘Welke groep burgers die een maatschappelijk initiatief opstart, is te onderscheiden?’*, maar dit is dus lastig te beantwoorden met verschillende antwoorden van respondenten op deze vraag. Op dit moment is er dus niet één specifieke groep te onderscheiden als het gaat om het categoriseren van de burgers die een maatschappelijk initiatief starten op basis van demografische factoren. De initiatiefnemers die geïnterviewd zijn, herkennen wel duidelijk een overeenkomst in het feit dat mensen met voorkennis van het onderwerp eerder starten met een initiatief of zich melden als vrijwilligers. Marloes Nijenhuis en Jolien Weevers hebben beide een achtergrond in de zorg en zouden daarom geneigd kunnen zijn om sneller voor anderen te willen zorgen. André Langenberg en Theo Huijskes zijn beide gepensioneerd en 65+, waardoor ze meer tijd hebben voor een maatschappelijk initiatief. Dit is wat bij de professionals wel als duidelijk beeld naar voren komt. Allemaal herkennen zij ouderen en/of gepensioneerde (vaak) mannen, die zich bezig houden met initiatieven. Ook hier komt de connectie met het soort initiatief naar voren. Initiatiefnemers hebben veelal voorkennis over het onderwerp van het initiatief. Jongeren herkennen zij ook als initiatiefnemers. Belangrijk wordt genoemd dat initiatiefnemers iets starten voor hun eigen doelgroep.

Opvallend dat bij deze interviewvraag is dat dus niet één specifieke groep onderscheiden kan worden, maar wel meerdere categorieën omschreven kunnen worden. Dit zijn ten eerste jongeren in het algemeen. Ten tweede zijn dat oudere, vaak gepensioneerde mannen. Voor beide categorieën geldt dat ze een sterke binding hebben met de omgeving waarin ze wonen. Ze zijn actief in het verengingsleven en hebben een hechte vriendengroep. Ze starten het initiatief veelal voor hun eigen doelgroep, maar er zijn uitzonderingen natuurlijk. Ook wordt dus vaak een achtergrond met het onderwerp of voorkennis hierover gezien bij initiatiefnemers. Een groep die weinig gezien wordt, zijn de werkende ouders met jonge kinderen, daarvan wordt gezegd dat ze geen tijd hebben.

In de literatuur is weinig tot niets te vinden over een specifieke doelgroep op basis van demografische gegevens die zich bezig houdt met maatschappelijke initiatieven. Wellicht is dit omdat er niet één of meerdere duidelijke doelgroepen te onderscheiden zijn. Met de conclusie van de deelvraag in bovenstaande alinea is wellicht wel een overeenkomst te vinden met de categorieën in de lifestyle modellen. De respondenten vertellen dat de initiatiefnemers verbonden zijn met de gemeenschap. Het BSR- model richt zich op ego vs. groep/gemeenschap en op introvert vs. extrovert. Met de uitspraken van de respondenten, komt dit deels overeen met het segment voor gemeenschap in plaats van ego. Dit is echter nog weinig specifiek om een verdere indeling te maken. De initiatiefnemers hebben duidelijk overeenkomsten met de groep ‘gemeenschapsgezinden’ in het Mentality model, maar wellicht hebben meer mensen in de gemeente en in de Achterhoek deze overeenkomsten. De groep ‘gemeenschapsgezinden’ wordt omschreven als: ‘Zijn gericht op een harmonieus, overzichtelijk en rustig leven. Vaak willen ze zich terugtrekken uit de hectiek van de hedendaagse samenleving. De voorkeur gaat uit naar een kleine gemeenschap in een groene omgeving’ (Bijlage I). Het Mosaic model omschrijft specifiekere groepen. De uitspraken van de respondenten over de oudere initiatiefnemers, benaderen de groep ‘Voldaan Buitenleven’. Dit is een subgroep binnen de categorie ‘Landelijk Leven’, die wordt omschreven als: ‘De groep landelijk leven geniet met volle teugen van het landelijk gebied. Het gaat om al wat oudere gezinnen, waarvan de kinderen vaak al het huis uit zijn. Meestal hebben ze een eigen boerenbedrijf met de woning op het erf’ (Bijlage II). Er is voor de jongeren echter geen passende categorie of subgroep in het model.

4.8 Verbindende factoren burgers

De tweede deelvraag is, *‘Wat zijn overeenkomsten tussen deze burgers en beïnvloedt dit hen tot het nemen van een initiatief?’*. Het gaat hier ten eerste over de overeenkomsten tussen de burgers die een maatschappelijk initiatief starten. Hoewel hier dus niet één duidelijke groep uit naar voren komt, maar wel

categorieën met bijbehorende eigenschappen, komen er wel sterk overeenkomsten in persoonlijke eigenschappen en mentaliteit naar voren uit de antwoorden van de respondenten.

Chantal Elferink zegt dat de inwoners van de gemeente echt samen dingen op gang helpen. 'Ze zoeken meer de samenwerking op in de buurt. Ze hebben veel meer contacten in de buurt. Van vroeger uit was het ook nodig. Dat zit er al lang in dat mensen zo eigenlijk nog steeds graag doen. Om echt wat te kunnen bereiken moet je het vaak samen doen. Ik denk dat het iets is wat bij de mensen past. Het zijn vaak aanpakkers. Ze hebben echt een binding met de omgeving, dus ze voelen ze de verantwoordelijkheid en vinden het belangrijk wat te doen'. Theo Huijskes noemt de saamhorigheid en ook de samenwerking die inwoners in de gemeente Oost- Gelre hebben. 'Zieuwent is daar een mooi voorbeeld van, die saamhorigheid is gigantisch. Daar hebben ze, om een voorbeeld te noemen een katholieke kerk, dat noemen ze een kathedraal daar, die kerk is ook heel mooi, maar als daar morgen iets aan mankeert, en daar moet 200.000 euro op tafel komen, dat geld dat komt er. En hoe dat er komt, maakt niet uit. Of dat in de breedte of in de lengte is, maar met elkaar gaan ze er voor. Dan zetten ze de schouders er onder. Dat is geweldig. Dat kom je op meer terreinen hier tegen'. Frank Adema noemt Zieuwent ook als een mooi voorbeeld. Een hechte gemeenschap en veel eigen initiatieven daardoor'. Theo Huijskes zegt ook, 'ik probeer niet alleen namens mijzelf te spreken hoor, maar ik weet zeker dat ik namens duizenden praat die hetzelfde denken over de samenwerking. Dat is de kracht van de Achterhoek. 'Misschien dat in dit deel van de Achterhoek ook wel heel sterk'. 'Op een of andere manier zit het wel in de genen van het dorp en is het aanstekelijk. Ook mensen die hier komen wonen en integreren die doen wel mee. Die pakken dat op', voegt Frank Adema toe. Hij denkt ook dat er dingen kunnen mislukken, maar dat stoot Achterhoekers niet af. 'We blijven er niet te lang bij stil staan. Laten we doen waar we goed in zijn en niet overdrijven. Lukt iets niet, dan doen we toch iets anders'.

Door de initiatiefnemers van Den Diek worden woorden als ondernemerschap, lef, durven of doen, maar ook doorzettingsvermogen veelvuldig genoemd om andere initiatiefnemers en vrijwilligers te omschrijven. Ze herkennen Achterhoekers als harde werkers, 'als je ziet wat iedereen naast zijn betaalde baan doet. Bijna iedereen zit in een vereniging of doet vrijwilligerswerk'. Theo Huijskes noemt het enthousiasme van mensen. Ze hebben volgens hem allemaal een persoonlijk belang en zeggen dan ook ja, dat toont aan dat er echt draagvlak is voor iets als een belangenvereniging in Groenlo. Daarnaast staat volgens hem ook de gemeente wel bekend om haar organisatietalent, met bijvoorbeeld grote evenementen als het bloemencorso en de Zwarte Cross. Ook het feit dat wanneer je een idee hebt er altijd mensen zijn die je kunnen helpen, volgens Theo Huijskes, maar ook Frank Adema bevestigt dit, zal dit zeker uitmaken bij de keuze tot het opstarten van een initiatief.

Daarnaast komt ook als sterke overeenkomst tussen de burgers naar voren dat de sociale cohesie in de steden en dorpen zeer sterk is. Volgens Joske Elsinghorst-van Huet is iedereen heel vertrouwd met elkaar. Jolien Weevers bevestigt dat het gemeenschapsgevoel zeker aanwezig is. 'Je woont in Lichtenvoorde, dus je hoort erbij'. Ook is het volgens Marloes Nijenhuis en Jolien Weevers absoluut een 'ons kent ons' dorp. Er wordt dus bevestigd dat de burgers in de gemeente Oost- Gelre elkaar goed kennen en veelvuldig met elkaar in contact komen. Dit komt mede door het verenigingsleven wat een grote rol speelt, volgens Tonnie Zieverink. Marloes Nijenhuis vertelt dat het verenigingsleven in Lichtenvoorde heel groot is en dat dat volgens haar echt iets zegt over de mensen, 'dat gemeenschapsgevoel, dat die verenigingen er allemaal zijn. Veur mekaar, naoberschap, burens die elkaar helpen, dat is denk ik dan toch wel belangrijk'. Volgens Diana Buttnner verklaart naoberschap dat er een makkelijkere band is tussen burgers, dat je elkaar een kent en vindt en belangeloos wil ondersteunen, omdat je in hetzelfde schuitje zit. Frank Adema noemt dit de 'Wij-maatschappij', 'we doen het gewoon, omdat je het logisch vindt om iets te doen voor een ander'. Diana Buttnner bevestigt vanuit de gemeente het grote verenigingsleven in Oost- Gelre. 'Iedereen, ook de jeugd neemt hier nog deel aan het verenigingsleven, omdat ze zo opgevoed zijn door de ouders en vanuit de lagere school. Iedereen gaat naar dezelfde voetbalclub en naar carnaval bijvoorbeeld'. Ze vertelt dat ook jongeren

hierdoor betrokken zijn bij de sociale cohesie van het dorp, 'omdat ze elkaar kennen, blijven ze als vriendengroep makkelijker bij elkaar en hebben ze hun aansluiting'.

Ten tweede, beïnvloeden deze factoren dan de inwoners tot het nemen van een maatschappelijk initiatief? De combinatie van de persoonlijke eigenschappen die de initiatiefnemers en vrijwilligers bezitten, de 'genen' die in het dorp zitten, samen met de gehechtheid aan de omgeving, de mensen waar ze mee samenleven en het leven in de Achterhoek, is het in stand houden en verbeteren van de leefomgeving een belangrijk doel van initiatiefnemers. Dit wordt in de volgende paragraaf, waar de laatste deelvraag beantwoord wordt, nog verder uiteen gezet.

Deze bevindingen tonen overeenkomsten met het model van Horlings & Padt (2011). De persoonlijke kenmerken die door respondenten beschreven worden, zoals ondernemerschap, lef, durven of doen, maar ook doorzettingsvermogen en enthousiasme, komen bijna letterlijk overeen met kenmerken van Horlings & Padt (2011), die onder andere doorzettingsvermogen, eigen motivatie en energie benoemen. De saamhorigheid, samenwerking en het gemeenschapsgevoel worden door respondenten genoemd, die initiatiefnemers beïnvloeden tot het nemen van een initiatief. Deze factoren benoemen Horlings & Padt (2011) ook. De onderzoeksgroep bij hen was ook zeer betrokken bij collectieve doelen voor de gemeenschap. Afwijkend hier is wel dat de respondenten spreken van initiatiefnemers en vrijwilligers voornamelijk bestaande uit jongeren en ouderen/ gepensioneerden. Bij Horlings & Padt (2011) bestond de onderzoeksgroep uit mannelijke respondenten van minstens 40/50 jaar oud.

4.9 Motivatie

Zoals hierboven al genoemd is, is het in stand houden van de leefbaarheid in de gemeente een motiverende factor tot het starten van een initiatief. Door de grote verbondenheid, het gemeenschapsgevoel, door de saamhorigheid en samenwerking in de gemeente hebben burgers de motivatie een maatschappelijk initiatief te starten. Door dit gevoel en de binding met de omgeving, voelen ze zich hier ook verantwoordelijk voor. Zo willen ze voorkomen dat de situatie in het dorp verslechtert door de krimp. Het in stand houden van de leefbaarheid van het dorp, eerder uitgelegd in paragraaf 4.3, is dan ook een belangrijke motivatie. Diana Buttner bevestigt dit: 'Burgers hebben het algemeen belang, zegt ze, als ze geen school hebben, dan is er ook geen leefbaarheid in het dorp, vinden de inwoners'. Volgens haar is de motivatie 'altijd, bijna altijd de leefbaarheid van de kern. Vooral bij kleine kernen, maar ook als het een grotere kern betreft, dan is dat de basis van een initiatief'. Ook Joske Elsinghorst- van Huet zegt dat ze vrijwilliger is geworden bij BS22 'om bij te dragen aan de leefbaarheid in het dorp'. Chantal Elferink voegt toe dat burgers zo zelf invloed uit kunnen oefenen. 'Ze kunnen van een plek iets moois maken'. Wel valt dit algemene belang samen met persoonlijk belang volgens Diana Buttner, ze noemt het volgende voorbeeld: 'Mensen willen niet dat de school dicht gaat in hun kern, want dat vermindert de leefbaarheid, zoals eerder uitgelegd, maar wanneer ze hun kind daarom naar school moeten brengen in het volgende dorp, 10 kilometer verderop, dan is het een persoonlijke motivatie geworden'.

'Wat is de motivatie van de burgers die deze projecten initiëren in een krimpregio?' Om de laatste deelvraag te beantwoorden is naast het collectieve belang voor de gemeenschap, het in stand houden van de leefbaarheid, dus ook het persoonlijk belang een factor die genoemd wordt. Marloes Nijenhuis denkt dat de motivatie voor het opstarten van een initiatief altijd op je eigen motivatie uitkomt. 'Als ik voor mezelf praat, ik heb altijd best wel veel vrijwilligerswerk gedaan in het buitenland. Elke keer denk ik dat ik dat doe voor een ander, maar uiteindelijk doe je het voor jezelf, omdat je er zelf plezier aan beleeft'. Jolien Weevers vult aan dat ze het doen om de mensen te helpen, om een plek te zijn voor mensen, maar als ze er zelf niet blij van zouden worden, zouden ze het ook niet doen. 'We doen het voor onszelf'. Ze vertelt verder dat mensen wel eens vragen waar ze de tijd vandaan haalt, ze zegt dan 'ik vind het gewoon geweldig leuk om te doen. En dan vind je die tijd'. André Langenberg voegt toe dat het voor hem daarnaast wel nog een doel moet

hebben, iets functioneels. Joske Elsinghorst -van Huet vertelt ook dat haar motivatie naast de leefbaarheid van het dorp ook haar eigen interesses om mensen verder te helpen zijn.

Wanneer de resultaten naast de theorie uit het theoretische kader wordt gelegd, zijn ook hier overeenkomsten zichtbaar. Het algemeen belang en de persoonlijk motivatie kan worden vergeleken met de extrensieke en intrinsieke motivatie theorie door onder andere Ryan & Deci (2000) en Ankli & Palam (2011). Het beginnen van een initiatief puur vanuit eigen motivatie en ook gelukkig zijn en worden door het werken aan dit project. Dit wordt ook gezegd over intrinsieke motivatie. Interessant is wel dat de persoonlijk motivatie die in het voorbeeld genoemd wordt, een bepaald doel dient en dus niet overeenkomt met de definitie van intrinsieke motivatie, maar van extrensieke motivatie. Dit kan bij persoonlijke motivatie dus verschillen. De motivatie die wordt gedreven door het doel om de leefbaarheid in deze steden en dorpen in stand te houden, is extrensiek. Motivatie bij het nastreven van een doel wordt ook wel extrensieke motivatie genoemd. Bij extrensieke motivatie wordt de handeling uitgevoerd omdat 'het leidt tot een bepaalde uitkomst' (Ryan & Deci, 2000). Het doel omschreven door de respondenten zou geïdentificeerd kunnen worden als een hedonistisch doel, uit de theorie van Docí & Vasileiadou (2015) en Balcombe, Rigby and Azapagic (2013), aangezien de situatie voor de initiatiefnemer er ook op vooruit gaat. Ook zou het een normatief doel kunnen zijn, aangezien de omgeving voor de inwoners van Oost- Gelre zo belangrijk is.

HOOFDSTUK 5 CONCLUSIE, AANBEVELINGEN & REFLECTIE

In dit hoofdstuk zal de hoofdvraag met conclusie uit het onderzoek nogmaals besproken worden. Daarnaast wordt de samenhang tussen de deelvragen besproken en opmerkelijke zaken uit de literatuur aangehaald. Ook worden de aanbevelingen voor vervolgonderzoek en voor de praktijk genoemd. Als laatste is een reflectie van het onderzoeksproces te lezen.

5.1 Conclusie

De krimp is een belangrijk aspect van de situatie in de Achterhoek, meer specifiek in de gemeente Oost-Gelre. De krimp heeft volgens de respondenten, initiatiefnemers en professionals, invloed op de leefbaarheid in de gemeente. Ze definiëren leefbaarheid met het aantal faciliteiten beschikbaar voor de bewoners, namelijk de toegang tot scholen en winkels en weinig leegstand.

Het verenigingsleven is ook erg belangrijk in de gemeente Oost-Gelre. Dat zorgt voor de sterke sociale cohesie, maar ook dat vriendengroepen betrokken te blijven bij de stad. Het verenigingsleven heeft invloed op de initiatieven. Als iets georganiseerd wordt vanuit een vereniging, in de Achterhoek heb je heel veel verenigingen, schutterijen, zijn er altijd mensen om te helpen. Ook heeft dit effect op de initiatieven, 'als mensen initiatieven hebben ze zijn leuk, dan sluiten vanzelf mensen aan die gaan helpen om het te laten slagen'.

Den Diek en de Bron zijn culturele centra die dienen als ontmoetingsplekken voor verenigingen, burgers en initiatieven. Ook zij spelen een rol in de sociale binding in de kernen en de ontwikkeling van nieuwe initiatieven.

De rol van de gemeente is veranderd. De gemeente is meer benaderbaar. Dat is ook om de initiatieven uit de samenleving levend te houden. De samenleving leefbaar houden, dat doe je samen. Als mensen heel prettig kunnen wonen is dat positief tegen de krimp. Daarnaast is de houding van de burgers ook veranderd. Vroeger lieten burgers meer over aan de overheid. Voor een initiatief is het dan ook belangrijk dat het past in de huidige tijd. Het is de kunst om wat neer te zetten waar jongeren en de ouderen zich allemaal tot aangetrokken voelen. Met name de jongeren.

In de eerste deelvraag werd gevraagd: *'Welke groep burgers die een maatschappelijk initiatief opstart, is te onderscheiden?'.* De initiatiefnemers kunnen beschreven worden in meerdere categorieën. Dit zijn vooral jongeren en oudere en/of gepensioneerde mannen. Voor beide categorieën geldt dat ze een sterke binding hebben met de omgeving waarin ze wonen. Ze zijn actief in het verenigingsleven en hebben een hechte vriendengroep. Ze starten het initiatief veelal voor hun eigen doelgroep, maar er zijn uitzonderingen natuurlijk. Ook wordt dus vaak een achtergrond met het onderwerp of voorkennis hierover gezien bij initiatiefnemers. Voor de categorie oudere en/of gepensioneerde mannen werd in het Mosaic model een leefstijlgroep, namelijk 'Voldaan Buitenleven', beschreven die veel overeenkomsten had met deze categorie. Een groep burgers die weinig gezien wordt, zijn de werkende ouders met jonge kinderen, daarvan wordt door respondenten gezegd dat ze geen tijd hebben.

Bij het beantwoorden van de eerste deelvraag werd bij de interviews door de respondenten vanzelf doorgegaan naar de volgende deelvraag: *'Wat zijn overeenkomsten tussen deze burgers en beïnvloedt dit hen tot het nemen van een initiatief?'.* Over de burgers kan gezegd worden dat ze specifieke karaktereigenschappen bezitten, namelijk ondernemerschap, doorzettingsvermogen, enthousiasme en dat ze positief blijven nadenken. Ook zijn het erg harde werkers en mocht het een keer mis gaan, dan aarzelen ze niet om het aan te passen en nog een keer te proberen. Ook wordt de samenwerking en saamhorigheid in de regio als belangrijke factor in de identiteit van inwoners van Oost-Gelre naar voren gehaald, de 'genen'

die in het dorp zitten, samen met de gehechtheid aan de omgeving, mede ook dankzij het grote verenigingsleven, ondersteunen deze factoren een goed klimaat voor het starten van een initiatief. De bevindingen van de respondenten, zoals de specifieke eigenschappen en het gemeenschapsgevoel, komen sterk overeen met het model van Horlings & Padt (2011). Afwijkend hier is wel dat de respondenten spreken van initiatiefnemers en vrijwilligers voornamelijk bestaande uit jongeren en ouderen/ gepensioneerden. Bij Horlings & Padt (2011) bestond de onderzoeksgroep uit mannelijke respondenten van minstens 40/50 jaar oud.

De laatste deelvraag was: *“Wat is de motivatie van de burgers die deze projecten initiëren in een krimpregio?”*. De combinatie van de persoonlijke eigenschappen die de initiatiefnemers en vrijwilligers bezitten, samen met de sterke verbinding die de mensen met elkaar voelen in de kernen, is het in stand houden en verbeteren van de leefbaarheid, bijvoorbeeld het tegengaan van leegstand, sluiting van voorzieningen en verwaarlozing, een belangrijk doel van initiatiefnemers. Voor de initiatiefnemers is dit één van de twee belangrijk doelen die hen motiveren. De tweede factor die werkt in de motivatie is de persoon zelf. De initiatiefnemers worden blij van de maatschappelijke projecten die ze opzetten en dat is de andere grote reden om hier mee te beginnen en door te zetten. Deze uitkomsten komen overeen met bestaande motivatietheorieën van Ryan & Deci (2000) en Anklí & Palam (2011) over intrinsieke en extrinsieke motivatie. Bij extrinsieke motivatie, gemotiveerd vanuit een doel, beschrijven Docí & Vasileiadou (2015) en Balcombe, Rigby and Azapagic (2013) verschillende doelen, waarbij de motivatie vanuit maatschappelijk belang raakvlakken heeft met hedonistische doelen en normatieve doelen.

De hoofdvraag in dit onderzoek was als volgt: *“Wie zijn de initiatiefnemers van maatschappelijke initiatieven in een krimpregio en welke motivatie hebben zij om een project te starten?”*. Het volgende antwoord kan vanuit de analyse gegeven worden:

De initiatiefnemers in deze casus zijn niet te verklaren als een eenduidige doelgroep. Meerdere categorieën worden genoemd met als gemeenschappelijke deler de voorkennis die ze vaak bezitten en het feit dat vaak voor eigen doelgroep een initiatief georganiseerd wordt. Wel zijn verschillende specifieke eigenschappen te herkennen, zoals bijvoorbeeld ondernemerschap. Het gemeenschapsgevoel speelt een grote rol in de regio en is, samen met het verenigingsleven een verbindende factor tussen burgers en initiatieven. De motivatie die hangt hiermee samen. De leefbaarheid in de kernen is een sterke motivatie voor mensen om een initiatief te beginnen, naast de eigen motivatie.

5.2 Aanbevelingen

Voor initiatiefnemers en beleidsmakers

In de inleiding wordt het doel van dit onderzoek benoemd, namelijk met het uiteindelijke resultaat de initiatiefnemers kunnen ondersteunen bij het opstarten van een project en bij het zoeken van eventuele vrijwilligers, maar ook om de gemeente meer inzicht te kunnen geven over wie nou precies de doelgroep is die start met projecten en hoe ze deze kunnen ondersteunen. Aan de hand daarvan zijn er ook inhoudelijke aanbevelingen voor deze groepen.

Voor beide partijen is de wetenschap dat initiatiefnemers en vrijwilligers gemotiveerd zijn door zowel het verbeteren van de leefbaarheid van hun eigen woonomgeving en door het feit dat ze het zelf leuk vinden om mee te werken aan een project erg interessant. Zo kan de gemeente inspelen op projecten die hier direct betrekking op hebben als het gaat om burgers te betrekken bij hun plannen. De gemeente kan dan vanuit een welwillende, maar nu wat passieve houding, nog meer naar een actieve houding zoeken naar nieuwe initiatieven. Op dit moment vragen ze met nieuwe projecten om inspraak op lopende projecten of plannen. Burgers zouden dan meer vanaf het begin betrokken kunnen worden. Of nog persoonlijker contact zoeken en direct vragen, ‘Wat wil je dan?’. ‘Wat zijn goede en slechte kanten?’. ‘Moet er eventueel nog iets aangevuld worden?’. Dit kunnen natuurlijk ook initiatieven zijn die de gemeente juist graag ziet, maar waar

burgers nog niet aan hadden gedacht, zoals het onderhouden van het groen. Wellicht als de gemeente iets actiever is, zouden ze in de groep die nu nog niet betrokken is, ook meer inzicht kunnen krijgen. Wie dit precies zijn en hoe ze deze mensen kunnen betrekken. Voor initiatiefnemers geldt dit ook. Ook zij zouden burgers directer aan kunnen spreken met 'Wat zou jij graag zien veranderen in de buurt', of 'Wat is jouw wens voor je dorp?', omdat het duidelijk is dat mensen uit de regio dit erg belangrijk vinden. De leefbaarheid in eigen kern is belangrijk voor ze. De mensen zijn hierbij graag actief betrokken en ondernemend van aard en dat is een goede voedingsbodem voor burgerparticipatie.

De communicatie en bureaucratie binnen een gemeente is ook een punt van aanbeveling om dit te verbeteren. Voor initiatieven die net beginnen, kan dit nog een obstakel zijn, wanneer je lang moet wachten op antwoorden. De initiatiefnemers zitten, vooral in het begin, vol enthousiasme over het nieuwe idee en vol met plannen. Wanneer dit dan niet snel gekoppeld kan worden en er veel tijd overheen gaat, zou het dood kunnen bloeden. Zoek dus als gemeente naar manieren waarop de interne besluitvorming sneller kan verlopen, zoals dat ook bij een initiatief gebeurt.

Ook is een aanbeveling om actiever op zoek te gaan naar burgers met voorkennis over een bepaald project of onderwerp. Vaak zijn deze burgers nieuwsgierig omdat ze een achtergrond hebben en trekt die ook aan om mee te helpen.

Daarnaast is uit de analyse en conclusie gebleken dat doelgroepen vaak iets initiëren voor hun eigen doelgroep. Wanneer een project voor jongeren neergezet moet worden, kunnen ook het beste jongeren gevraagd worden dus als vrijwilligers. Zij weten het beste wat past bij de doelgroep en in de tijdsgeest.

Voor vervolgonderzoek

Aan de hand van de analyse en conclusie zijn er enkele suggesties voor vervolgonderzoek ontstaan. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek, om achter de motivatie te komen van initiatiefnemers. In een eventueel vervolgonderzoek zouden meerdere casussen onderzocht kunnen worden in binnen- en buitenland om zo de vergelijking in motivatie, maar ook gemeenschappelijk belang en de aanwezigheid van een verenigingsleven te kunnen vergelijken met de Achterhoek. Ook zou het kleinschaliger aangepakt kunnen worden door dit te doen met verschillende gemeentes in de Achterhoek, of nog kleiner, de verschillen tussen de kernen in een gemeente.

Als vervolgonderzoek zou ook interessant kunnen zijn hoe nu precies de initiatieven gevonden kunnen worden bij de burgers en hoe je ze kan stimuleren om te starten met het uitwerken van hun eigen plan. In de analyse is nu naar voren gekomen dat een krantenartikel niet effectief is om mensen naar een centrum te laten komen om er over te praten. Ook wordt op social media al veel reclame gemaakt, maar het mag nog niet baten. Het liefst zouden sommige initiatiefnemers met een toeter aan mensen vragen, 'wat wil jij?'. Wat kan er werken?

Kort is ook besproken in de analyse welke burgers op dit moment niet tot weinig betrokken zijn bij maatschappelijke initiatieven in de Achterhoek. Dit zou echter nog verder onderzocht kunnen worden. Wie zijn zij precies en waarom zijn ze niet betrokken?

Door middel van kwantitatief onderzoek zouden de demografische gegevens beter in beeld gebracht kunnen worden, bijvoorbeeld door enquêtes uit te zetten in een bepaald onderzoeksgebied, om zo de identiteit van de burgers nog beter in kaart te kunnen brengen.

5.3 Reflectie

Inhoudelijk

Aangezien het onderzoek een onconventioneel verloop heeft gehad, zijn er een veel zaken die inhoudelijk beter hadden gekund. Dit is voornamelijk toepasselijk op proces van dataverzameling. Dit is nu gebeurd voordat een volledige versie van de onderzoeksmethode was geschreven. Hierin hadden dus fouten gemaakt kunnen worden. Dit is een groot verbeter- en leerpunt voor mijzelf. Daarnaast hadden de coderingen uitgebreider en diepgaander geschreven kunnen worden. Nu zijn per code, bijvoorbeeld de code 'motivatie' verschillende motivaties te lezen, terwijl deze gesorteerd hadden kunnen worden onder specifiekere coderingen en verzameld onder de familie 'motivatie'. Uiteindelijk heeft dit in de analyse extra tijd gekost om de codes nogmaals na te kijken op de precieze quotes. Wel is duidelijk onderscheid gemaakt in de meningen van de professionals en de initiatiefnemers zelf, om zo deze verschillende groepen met elkaar te kunnen vergelijken.

Persoonlijk ben ik dan ook trots op het resultaat wat hier nu ligt, de barrière die ik voor mezelf ben overgegaan en heb doorgezet om dit af te maken. Ik ga met frisse moed een leerzaam jaar master tegemoet waar ik alles wat ik geleerd heb van het schrijven van deze scriptie opnieuw toe kan passen.

Persoonlijk

Om maar meteen met de deur in huis te vallen: de afronding van dit onderzoek heeft meer tijd gekost dan in eerste instantie gepland. Om persoonlijke redenen is er voor gekozen dit uit te stellen en later door te gaan met de data die was verzameld. De basis die er lag, zoals een onderzoeksvraag, deelvragen, gedeeltelijke literatuur en getranscribeerde interviews, werd opnieuw bekeken met een frisse blik. Aanpassingen zijn gemaakt, aanvullingen in de literatuur werden gedaan en ook de methode van onderzoek werd opnieuw en uitgebreider geschreven. Samen met goede begeleiding op verschillende momenten in het begin van dit nieuwe opstartproces kon een duidelijk beeld worden geschetst, wat er uiteindelijk voor heeft gezorgd dat het eindresultaat nu hier te lezen is. Na de basis te hebben verbeterd is met de aanwezige data de analyse gestart. Door middel van Atlas.ti is alles opnieuw gecodeerd en verwerkt en zijn de analyse en vervolgens de conclusie en aanbevelingen geschreven.

Door middel van een strakke planning en juist veel contactmomenten dicht bij elkaar kon specifieke feedback gegeven worden. Ook werd het werk opgedeeld in kleinere delen om te bespreken, waardoor het overzichtelijk en duidelijk bleef wat de verwachten van het stuk zouden zijn. Dit is voor mij erg goed bevallen. Wel moet ik zelf minder onzeker zijn over de stukken die ik produceer en sneller inzicht en/of hulp vragen, wanneer iets niet volledig af of onduidelijk is. Hierdoor ben ik eerder vast gelopen en nu is dit gelukkig niet het geval geweest. Discipline in het houden van planning en het inschatten van hoeveelheden werk waren ook verbeterpunten, maar dat is in dit deel van de scriptie een stuk beter gegaan. Natuurlijk is het nog niet perfect en ook in de toekomst zal dit een leerpunt blijven om zo stress te voorkomen en een resultaat met alle puntjes op de i te kunnen garanderen.

BRONNEN

Achterhoek 2020 (2016). Uitvoeringsagenda. <http://www.achterhoek2020.nl/wp-content/uploads/2016/02/lr-1205-ra-uitvoeringsagenda.pdf>

Anderson, W.T.; Golden, L. (1984). Lifestyle and psychographics: a critical review and recommendation. *Advances in Consumer Research Volume 11, 1984. Pages 405-411*. University of Texas, Austin.

Ankli, R. E., & Palliam, R. (2012). Enabling a motivated workforce: exploring the sources of motivation. *Development and Learning in Organizations: An International Journal*, 26(2), 7-10. doi:doi:10.1108/14777281211201169

Balcombe, P. Rigby, D. And Azapagic, A. (2013). Motivations and barriers associated with adopting microgeneration energy technologies in the UK. *Renewable and Sustainable Energie Reviews. Vol. 22 pg. 655-666*.

Barrett, G. (2014). Deconstructing community. European Society for Rural Sociology. Sociologia Ruralis, Vol 55, Number 2, April 2015. *Saint Mary's University, Canada*.

Bekkers, V. en P. Depla (1996). Digitale posities in het lokaal bestuur: verschuiving of consolidatie van macht? Enkele beschouwingen over de betekenis van informatie- en communicatietechnologie voor het Nederlandse lokaal bestuur. *Amsterdam: Cramwinckel*

Besters, A. (1999). Interactieve beleidsvorming: Leren, Ervaren, Verbinden. *Docteraalscriptie Bestuurskunde, Opleiding Bestuurskunde, Faculteit Sociale Wetenschappen, Erasmus Universiteit Rotterdam*

Boer, F. de (2016). De Grounded Theory Approach: een update. *Kwalon, tijdschrift voor kwalitatief onderzoek, jaargang 16 nr. 1. Boom Uitgeverij Amsterdam*.

Boonstra, B. & Boelens, L. (2011) Self-organization in urban development: towards a new perspective on spatial planning. *Radboud Universiteit Nijmegen*.

Bron, de. (2017). <http://www.debrongroenlo.nl/welkom/>

Bryman, A. (2016). Social Research Methods. *Oxford University Press*. <https://books.google.nl/books?id=N2zQCgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=nl#v=onepage&q&f=false>.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016). Huishoudens. <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2003/14/huishoudens>. Geraadpleegd op 30-07-2016.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2017). Demografische gegevens. <https://www.cbs.nl/nl-nl/zoeken/?query=demografische%20gegevens>. Geraadpleegd op 24-5-2017.

Charmaz, K. (2006). Constructing grounded theory. A practical guide through qualitative analysis. *London: Sage*.

Commandeur, L. & Abbas, T. (2012) *Modern naoberschap. Hype of houvast*. Onze onderneming.

Dam, F. van, Groot, C. de, Verwest, F. (2006) Krimp en Ruimte. Bevolkingsafname, ruimtelijke gevolgen en beleid. *Ruimtelijke Planbureau Den Haag*.
http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krimp_en_ruimte.pdf

Dam, R. van, During, R. en Salverda, I. (2008). *Burgers en landschap, deel 2. Trends en theorieën over betrokkenheid van burgers*. Agenda Landschap.

Dankert, R. (2011). Balanceren tussen uitvoering en bewuste afwijking van beleid. De implementatie van strategisch voorraadbeleid door woningcorporaties. *IOS Press BV. Pag.56*

Den Diek (2017). <http://www.den-diek.nl/>

Diepen, van A.M.L.; Musterd, S. (2001). Stedelijke leefstijlen en woonmilieus in Amsterdam. *Amsterdam: Instituut voor Stedelijk Onderzoek en Ruimtelijk Beleid*.

Docí, G. & Vasileiadou, E. (2015). 'Let's do it ourselves' Individual motivations for investing in renewables at community level. http://ac.els-cdn.com/S1364032115003214/1-s2.0-S1364032115003214-main.pdf?_tid=5de399f2-5fdb-11e6-8763-00000aacb35f&acdnat=1470930826_e8ca50618e21dcb94405cd1bc1eaa175

Encyclo (2017). <http://www.encyclo.nl/begrip/demografie>. Geraadpleegd op 21-5-2017.

Etymologiebank. (2016). Mattheuseffect (Het verschijnsel dat rijken ergens meer van profiteren dan armen). <http://www.etymologiebank.nl/trefwoord/mattheuseffect>. Geraadpleegd op 30-07-2016.

Experian Marketing Services (2012). Mosaic Huishoudens. <http://www.experian.nl/assets/mosaic/brochures/Mosaic-Brochure-NL.pdf>

Flyvbjerg, B. (2003). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Inquiry, vol. 12, no. 2, april 2006, pp. 219-245*. <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1304/1304.1186.pdf>

Frissen, P.H.A. (2007). De staat van verschil. Een kritiek van de gelijkheid. Amsterdam: Van Genneep.

Glaser, B. & Strauss, A. (1967). The discovery of grounded theory. Strategies for qualitative research. *Chicago: Aldine Publishing Company*

Gomm, R. Hammersly, M. and Foster, P. (2000). Case Study Method. Key Issues, Key text. *Sage Publications, Ltd*. <https://books.google.nl/books?id=zeXZSLHZAMOC&printsec=frontcover&hl=nl#v=onepage&q&f=false>

Gunsteren, H. van, (2006). Vertrouwen in democratie. Amsterdam: Van Genneep

Heijs, W.J.M.; Carton, M.; Smeets, J.J.A.M.; Gemert, van A. (2009). The labyrinth of lifestyles. *Journal of Housing and the Built Environment, Vol. 24, No. 3, p.347-*.

Horlings, I. Padt, F. (2011) Leadership for sustainable regional development in rural areas: bridging personal and institutional aspects. *John Wiley & Sons, Ltd and ERP Environment*.

Hooley, G.J.; Saunders, J.A.; Piercy, N. (2004). *Marketing Strategy and Competitive Positioning*. *Pearson Education*.

Jansen, S.J.T.; Coolen, H.C.C.H.; Goetgeluk, R.W. (2011). *The measurement and Analysis of Housing Preference and Choice*. Edition 1. *Springer Netherlands*.

Kernenfoto. (2015). Adviesrapport. <http://www.achterhoek2020.nl/wp-content/uploads/2015/03/Adviesrapport-Kernenfotos-Achterhoek-def-100315.pdf>

Kernenfoto. (2015). Managementsamenvatting. http://www.achterhoek2020.nl/wp-content/uploads/2014/01/Managementsamenvatting-eindrapportage-kernenfotos-in-lay-out_op-8-paginas_versie-12-3-2015.pdf

Koppenjan, J., and E.H. Klijn (2004). *Managing uncertainties in network: a network approach to problem solving and decision making*. *London: Routledge*.

Kotler, P. & Armstrong, G. (1994). *Principles of Marketing*. Prentice Hall. 6th edition.

Lans, J. van der, (2014) *Participatiesamenleving. Uitweg voor onbetaalbaarheid verzorgingsstaat*. http://www.canonsociaalwerk.eu/nl_wmo/details.php?cps=19. Geraadpleegd op: 16-03-2016.

Lauby, S. J. (2005). *Motivating employees (Vol. 510): American Society for Training and Development*.

Meijer, M. & Ernste, H.(2015). *Broadening the scope of spatial planning: Making a case for informality in the Netherlands*.

Mentalitiy model (2017). <https://www.motivaction.nl/mentality/het-mentality-model>

Ministerie van Volksgezondheid, welzijn en sport (2017). *Demografische en sociaal- economische factoren*. <http://www.toolkitvtv.nl/inhoud/indicatoren-en-bronnen/bevolking/demografische-en-sociaaleconomische-factoren/>. Geraadpleegd op 24-5-2017.

Ouwehand, A.L.; Doff, W.; Adriaanse, C.C.M. (2011). *Voorkeur voor een leefstijl? Een onderzoek naar leefstijlmethoden in het woondomein*. *OTB Research Institute for the Built Environment. Platform Corpovenista*.

Owens, W.A. and Schoenfeldt, L. F. (1979). *Toward a classification of persons*. *Journal of Applied Psychology Monograph*. Geraadpleegd op 21-5-2017.

Peters, A., Schalk, J., Meijneken, D., Mesinga, C., Voutz, H. (2013). *Veranderingen in de relatie tussen overheid en burger, een uitdaging voor onderzoekers: een verkenning van de VSO-netwerkgroep*. *BeleidsonderzoekOnline*. <http://www.beleidsonderzoekonline.nl/tijdschrift/bs0/2012/09/BELEIDSONDERZOEK-D-12-00021>

Regio Achterhoek. <http://regioachterhoek.nl/organisatie/missie-en-opdracht/>. Geraadpleegd op 01-08-2016.

Reiss, S. (2012). *Intrinsic and Extrinsic Motivation*. *Society for the teaching of psychology, vol. 39 no. 2*

152-156. SAGE publishing. <http://top.sagepub.com/content/39/2/152.full.pdf+html>

Rijksoverheid (2016). Bevolkingskrimp. Krimpgebieden en anticipeergebieden. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bevolkingskrimp/inhoud/krimpgebieden-en-anticipeergebieden>. Geraadpleegd op 30-07-2016.

Rijksoverheid (2016). Bevolkingskrimp. Oorzaken en gevolgen bevolkingskrimp. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bevolkingskrimp/inhoud/oorzaken-en-gevolgen-bevolkingskrimp>. Geraadpleegd op 30-07-2016.

Rijksoverheid (2016). Procesbegeleiding in participatietrajecten. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/burgerschap/documenten/brochures/2010/07/08/procesbegeleiding-in-participatietrajecten>. Geraadpleegd op 3-8-2016.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67. doi: <http://dx.doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>

SmartAgent (2017). Het BSR- model. <http://sharedstoryworld.com/het-bsr-model.html>

Smeets, J.J.A.M. (2010). Sturen op klantwaarde: instrumenten voor woningcorporaties t.b.v. een vraaggericht assetmanagement. TU/e. <https://pure.tue.nl/ws/files/3330839/201010127.pdf>

Verwest, F., Sorel, N., Buitelaar, E. (2008). Regionale krimp en woningbouw. Omgaan met een transformatieopgave. *Planbureau voor de Leefomgeving Den Haag*. <http://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/68879/68879.pdf?sequence=1>

Weiss, C. (1982). Policy research in the context of diffuse decision making. *Journal of higher Education*, 53: 619-39.

ZZP Daily (2017). Demografische gegevens voor DESTEP analyse. <http://zzpdaily.nl/demografische-factoren-destep/>. Geraadpleegd op 24-5-2017.